

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. จิตสำนึกของชาวนา. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บัณฑิตไทย, 2530.

เครือวัลย์ ลีมอภิชาติ. หลักและเทคนิคการจัดการฝึกอบรมและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สยามศิลป์การพิมพ์, 2531.

นิรุติ ไชยกุล. การพัฒนาชุมชนกับความมั่นคงของชาติ คู่มือการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2522.

บุญหัน ดอกไธสง. กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รัชดา, 2529.

บุญธรรม กินปรีคาบวิสุทธิ์. ปทานุกรมการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2527.

ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล. ทางเลือกใหม่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : หจก.การพิมพ์พระนคร, 2527.

มดุง อารยะวิญญู และคณะ. ปัญหาในการบริหารการพัฒนาชนบทของรัฐบาล. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2528.

- ฝ่ายวิจัยและประเมินผล. การศึกษาเครื่องชี้วัดในงานพัฒนาชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย, 2528.
- พระราชารมณี. ธรรมนูญชีวิตสำหรับทุกคน. กรุงเทพฯ : สันประสิทธิ์การพิมพ์, 2527.
- พัฒน์ บุณยรัตพันธุ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- ไพฑูริย์ สันลารัตน์. การวิจัยทางการศึกษา : หลักและวิธีการสำหรับนักวิจัย.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. การบริหารงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2524.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.
- รัชนิกร เศรษฐโร. สังคมวิทยาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2528.
- รุทธ์ กลุ่มชุ่ม และสุนทร โคตรบรรเทา. ปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมใน
โครงการพัฒนาชุมชนในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านคีเคิ้น
พ.ศ.2528 ของจังหวัดอุตรดิตถ์. รายงานการวิจัย แผนกติดตามผล
ประเมินผลและวิจัยฝ่ายกิจการพลเรือน กองอำนวยการรักษาความมั่นคง
ภายใน ภาค 3 จังหวัดพิษณุโลก, 2527.
- ลิลี โภคัยยานนท์. รูปแบบการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย. ผลงานวิจัยหมายเลข 48
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2531.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
2532.

- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.
- วิทยากร เชียงกุล. การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฉับไกร, 2527.
- วีระพล สุวรรณนันท. กระบวนการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์ จำกัด, 2532.
- ศูนย์ศึกษาและฝึกอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์. "ความร่วมมือในโครงการพัฒนาชนบทตามแนวอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ของประชาชนในภาคเหนือและภาคใต้ พ.ศ.2525". สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน, 2525.
- สภาคหอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนาสำนักเลขาธิการ. การวิจัยเพื่อสร้างจิตสำนึก. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสำสนการ์พิมพ์, 2528.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- सानิตย์ บุญชู. การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุมชนในชนบทกับประสิทธิภาพในการพัฒนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง และคณะ. การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชาวชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

อ คิน รพีพัฒน์. ปัญหาการพัฒนาชุมชนชนบท บทเรียนจากกรณีศึกษา. ชอนแก่น :
สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.

อุณา นพคุณ. การศึกษาผู้ใหญ่เชิงปรัชญา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2527.

_____ . คิดเป็น. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2528.

เอกสารอื่น ๆ

- ชวนะ ภวคานันท์. "ความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบประชาธิปไตย." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. "การวิจัยเพื่อจัดรูปแบบยุทธวิธีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน." วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- นิคม ตั้งคะพิภพ. "การพัฒนาารูปแบบการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคสนาม ของ นิสิตครู สาขามัธยมศึกษา." วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สมคิด เมตไตรพันธ์. "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สุวรรณดี กุลวิจิตรรังสี. "ความสำนึกต่อชาติของนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- อำนวยการ ปรัดถจรียา. "ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสภาตำบลต่อโครงการสร้างงานใน ชนบทปี พ.ศ.2523 ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลศรีมหาโพธิ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม." บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ฮานู ลี. "แซมมาอีลุดนงของเกาหลี : การศึกษาวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการของ องค์ประกอบที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน." วิทยานิพนธ์ การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

บทความ

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน. "การพัฒนาจิตใจ : ความพยายามใหม่ในสังคมไทย" สังคมไทย 2530, (มี.ย.2531) : 1-13
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. "สภาพปัญหาในการพัฒนาชนบท ปัญหาการพัฒนาในอดีตและแนวทางการพัฒนาในปัจจุบัน" ใน การวิจัยกับการพัฒนาชนบท ศูนย์วิจัยวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, บรรณาธิการ ม.ป.ท., 2526 : 15-25
- วิทยากร เชียงกุล. "พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม" วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527 : 10
- สุรพล กาญจนะจิตตรา. "เราจะวัดผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร" วารสารพัฒนาชุมชน, 15 (12), 2519 : 34-43
- อรพรรณ ณ บางช้าง. "การวิจัยแบบสร้างจิตสำนึก" เอกสารวิธีวิจัยชุดที่ 1 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526 : 1-20

ภาษาอังกฤษ

Bruce Joyce Marsha Weil. Mode of Teaching. New Jersey :
Prentice - Hall, Inc, 1980.

Freire Paulo. Education for Critical Consciousness.
Great Britain, White Table Litho Straker Brothers
Ltd, 1973.

Ge. Snelbecker. Learning Theory, Instructional Theory and
Psychoeducational Design. New York : Mc Graw - Hill
Book Company, 1974.

INODEP. "Conscientizing research : a - methodological guide."
INODEP document Hong Kong : Plough Publications, 1981

Koffa K. "Consciousness." Encyclopedia of the Social
Sciences. 3 - 4 (1948) : 212 - 213 .

Margaret E. Bell - Gredler. Learning and Instruction Theory
into Practice. New York : Macmillan Publishing
Company, 1986.

Mayfield James B. GO TO THE PEOPLE. Connecticut, Kumarian
Press, 1986.

Ornstein, Robert E. The Psychology of Consciousness.
New York, Harcourt Brace Jovanovich Inc, 1977.

Robert M Gange Leslie J. Briggs. Principles of Instructional
Design. USA : Holt, Rinehart and Winston, 1979.

รายการภาคผนวกของงานวิจัย

1. หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ
2. รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา
3. หนังสือขอความร่วมมือในการทดลองใช้รูปแบบ
4. รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท ฉบับปรับปรุงหลังการทดลอง
5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ
6. ตัวอย่างความคิดเห็นจากการบันทึกของผู้ใช้รูปแบบ
7. บันทึกพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย
8. บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย (1)
9. บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย (2)

53/195 ลาดพร้าว 62 ถนนลาดพร้าว
บางกะปิ กทม. 10310

ตุลาคม 2532

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการสร้าง
จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างงานวิจัยฉบับย่อ
 2. รายละเอียดเกี่ยวกับการสัมมนา
 3. รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท (ฉบับร่าง)

ควายนายประเสริฐ กิสิรัตน์ตระการ กรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนา
การศึกษาเพื่อชุมชน กำลังทำวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต ทางสาขาหลักสูตรและการสอน
ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวเรื่องการพัฒนา รูปแบบการสร้าง
จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท และคาดว่าผลจากการวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อการ
พัฒนาชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

ในขั้นตอนของการวิจัยจะมีการพัฒนารูปแบบและการทดลองใช้รูปแบบใน
สถานการณ์จริงก่อนการนำรูปแบบไปใช้นั้น ได้กำหนดให้มีการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญที่มี
ประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนจากส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปใช้
เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวขึ้นในวันศุกร์ที่ 27 ตุลาคม 2532 เวลา
13.00-17.00 น. ณ ห้องสัมมนา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางโครงการพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีประสบการณ์และมีบทบาท
หน้าที่ที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนโดยตรง จึงใคร่ขอเรียนเชิญเข้าร่วมในการ
สัมมนาครั้งนี้ ตามวัน เวลา สถานที่ดังกล่าวและขอขอบพระคุณอย่างสูงในความร่วมมื่อ
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายหนัส สวัสดิ์สกุลหงส์)

ผู้จัดการโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน

รายละเอียดเกี่ยวกับการสัมมนา

เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการชุมชนชนบท
ศุกร์ 27 ตุลาคม 32 13.00-17.00 น. ห้องสัมมนา คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ

ตารางเวลา/ประเด็นการสัมมนา ศุกร์ 27 ต.ค. 32

13.00 - 13.30	<p>ศ.ดร.สุจริต เพียรชอบ ประธานคณะกรรมการ
คุษภักดิ์ สาขาหลักสูตร - การสอน กล่าวต้อนรับ
และเปิดการสัมมนา</p> <p>นายประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ ผู้วิจัย รายงาน</p>   - ความเป็นมาของการวิจัย - การยกร่างและรายละเอียดของรูปแบบ
13.30 - 17.00	สัมมนาตามประเด็นที่กำหนด 1. ความเป็นระบบของรูปแบบการสร้างจิตสำนึก
ในการพัฒนาชุมชนชนบท 2. การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน   - ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทาง
แก้ไข - ปัจจัยที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบ 3. การประเมินผลการสร้างจิตสำนึก/ประสิทธิภาพ
ของรูปแบบ 4. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบฯ

27 ต.ค.2532 คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ

พระอธิการสมบัติ ฐิตโสภโณ	เจ้าอาวาส วัดมหาคงคาราม อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ
คร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี	อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.วันรักษ์ มีงมณีนาคิน	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.อุณา นพคุณ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายสมพงษ์ พัดปุย	กรรมการฯ มูลนิธิคองประทีป กรุงเทพฯ
นายพนัส สวัสดิ์สกุลหงส์	ผู้จัดการโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน กรุงเทพฯ
อาจารย์ชิน ขำเพชร	นักวิชาการ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.เพชรบุรี
อาจารย์สน รูปสูง	อาจารย์สังกัด สปช. อำเภอบางน้อย จ.ขอนแก่น
อาจารย์อุคม บัวเกษ	อาจารย์สังกัด สปช. กิ่ง อำเภอวังหิน จ.ศรีสะเกษ
นายสมาน แพงแสน	ผู้นำชุมชน บ้านชีกา อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ
นายเริงราวี บุญหามา	ผู้นำเยาวชน บ้านหนองสังข์ กิ่ง อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ
นายจวง เขชัยภูมิ	นักพัฒนาโครงการพัฒนาปศุสัตว์ภาคอีสาน บ้านท่านางแนว อ.บางน้อย จ.ขอนแก่น
นายประหาส แก้วแกมทอง	ผู้นำเยาวชน บ้านท่านางแนว อ.บางน้อย จ.ชัยภูมิ
นางสาวกาญจนา หิตสารัตน์	นักพัฒนาโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน กรุงเทพฯ
นางสาวนพรัตน์ ไวยมัย	นักพัฒนาโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน กรุงเทพฯ
นางอารยา เควตามร์	นักพัฒนาสภาคหอลิกเพื่อการพัฒนา กรุงเทพฯ
นายนิชล เลี้ยวเต็ง	นักพัฒนาสภาคหอลิกเพื่อการพัฒนา กรุงเทพฯ

ที่ ขก 0030/33742

ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

ถนนศูนย์ราชการ อ.เมืองฯ 40000

31 ตุลาคม 2532

เรื่อง ขอบขอรวบรวมสื่อในการวิจัย

เรียน นายอำเภอเวียงใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดฝึกอบรมรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายประเสริฐ กิติรัตนตระกูล นิสิตชั้นปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กำลังดำเนินการวิจัย เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนา รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาชุมชน" ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการขอเช่าทดลองใช้รูปแบบที่สร้างขึ้น ในสถานการจริงในชุมชนบ้านรัตนะ ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ในระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2532 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2533

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในนายประเสริฐ กิติรัตนตระกูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ หวังว่าคงได้รับความร่วมมือด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ

(นายศักดิ์ ออพงษ์)

ผู้อำนวยการจังหวัดขอนแก่น

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

โทร.ขอนแก่น 236118

ที่ ทม 0309/9552

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักงานศิลปวัฒนธรรมและกีฬา
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330
เลขที่ 197/1
วันที่ 31 ต.ค. 2532

๑ ตุลาคม 2532 เวลา

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการจังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย รูปแบบการสำรวจจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน

เรื่องด้วย นายประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ นิสิตชั้นปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปฏิบัติหลักสูตรและการสอน กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนารูป
แบบการสำรวจจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ขัมมณี
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการ
ขอเข้าทดลองใช้รูปแบบที่สำรวจขึ้นในสถานการณจริงในชุมชนบ้านวัดนะ ดาบลิ้นทอง อำเภอ
เวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2532 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2533

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ นายประเสริฐ
กิติรัตน์ตระการ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชาภัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

แผนกมาตรฐานการศึกษา

โทร. 2150895-9 ต่อ 3530

รูปแบบ...

การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

โดย ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล
ที่ปรึกษา รศ.ดร. ทิถันยา เขมมณี

เอกสารประกอบ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

สารบัญ

	หน้า
1. จุดหมาย.....	1
2. ความจำเป็นและความสำคัญ.....	2
3. หลักการ.....	3
4. เงื่อนไขการใช้.....	3
5. โครงสร้างและเนื้อหา.....	4
6. สื่อ.....	8
7. การวัดประเมินผล.....	9
8. แผนการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน ชนบท	11
ขั้นตอน 1 ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจรูปแบบฯ	14
ขั้นตอน 2 ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้กระบวนการสร้าง จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท.....	19
ขั้นตอน 3 ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนดำเนินการสร้าง จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท.....	22
9. ข้อเสนอแนะการใช้รูปแบบ.....	40

คำนำ

ประชาชนที่มีคุณภาพเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในชนบทและรัฐบาลก็ได้กำหนดให้แผนพัฒนาชนบทเป็นหนึ่งในสิบของแผนงานหลักของแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 6 ปี พ.ศ. 2529 - 2534 ด้วย

แต่จากการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบทเมื่อปี 2529 ของสำนักเลขาธิการการสร้างงานในชนบท พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ปัญหาของชุมชนน้อยมากและยังมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชนของคนน้อย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งในช่วงที่ผ่านมา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนต่างก็ได้พยายามที่จะหาวิธีการมาช่วยพัฒนาให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน แต่ก็ปรากฏว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก

ด้วยเหตุดังกล่าวข้าพเจ้าจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทขึ้น โดยได้นำหลักการวิจัยเพื่อสร้างจิตสำนึกของต่างประเทศมาผสมผสานกับสภาพปัจจุบันปัญหาและเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน ตลอดจนสภาพทั่วไปของชุมชนชนบทในประเทศไทย เพื่อหวังที่จะให้เป็นรูปแบบในการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทต่อไป

รูปแบบที่สร้างขึ้นได้มีการทดลองใช้ในชุมชนบ้านรัคนะ ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ระหว่าง 15 พฤศจิกายน 2532 - 15 มีนาคม 2533 มาแล้ว ผลปรากฏว่า คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น และกระบวนการในรูปแบบยังมีส่วนเสริมการกล้าคิดและคิดเป็นให้กับผู้ใช้รูปแบบอีกด้วย

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงมีความเชื่อมั่นว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการพัฒนาชุมชนชนบทอย่างแน่นอน

ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล

มีนาคม 2533

1. จุดหมาย

รูปแบบนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้นำชุมชนนำไปใช้ในการพัฒนาคนในชุมชนชนบทให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนที่คนอาศัยอยู่เพิ่มมากขึ้น อันได้แก่

1. รู้จักคิดแก้ไข้ปัญหาของชุมชน โดยการริเริ่มสำรวจดูว่าในชุมชนมีปัญหอะไรบ้าง ควรเร่งแก้ไข้ปัญหาใดก่อน-หลัง แต่ละปัญหามีสาเหตุมาจากอะไร และควรแก้ไข้ด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและสอดคล้องกับชุมชนของตน
2. รู้จักปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น โดยการพยายามหาความรู้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งการติดต่อบุคคล หน่วยงานที่จะมาปรับปรุงการทำมาหากิน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน
3. รู้จักพึ่งตนเองในการแก้ไข้ปัญหาของชุมชน โดยการกระทำตนไม่ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่คนอื่น และช่วยเหลือตนเองได้ ไม่คอยแต่จะรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการแก้ไข้ปัญหาของชุมชน
4. มีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้้ปัญหาของชุมชน โดยการชักชวนญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านให้ร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไข้ปัญหาของชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
5. มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานทั้งส่วนตนและชุมชน โดยการตั้งใจสนใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จเรียบร้อยและถูกต้องตามกฎระเบียบ โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมจากผู้อื่น
6. มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยการแสดงความกระตือรือร้นในการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างอย่างตามขั้นตอนการพัฒนาชุมชนให้ดีที่สุด รวมทั้งการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในบางครั้ง

2. ความจำเป็นและความสำคัญ

ประชาชนที่มีคุณภาพเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในชนบท และรัฐบาลก็ได้กำหนดให้แผนพัฒนาชนบทเป็นหนึ่งในสิบของแผนงานหลักของแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 6 ปี พ.ศ. 2530-2534 ด้วย

แต่จากการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบทเมื่อปี 2529 ของสำนักเลขาธิการการสร้างงานในชนบท พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชนน้อยมาก และยังมีความรู้สึกลงใจในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชนของตนน้อย

และมีการค้นพบว่า คนไทยมีอุปนิสัย พฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาชนบทคือ ไม่ชอบการรวมกลุ่มเพื่อทำงาน มีการพึ่งพาคะลภาจนอกสูง ขาดการดูแลรักษาสิ่งที่ได้มา ขาดความกระตือรือร้นในการช่วยตัวเอง

ทำให้กล่าวได้ว่า คนในชนบทมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยยังไม่มากพอ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง และในช่วงที่ผ่านมา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนต่างก็ได้พยายามที่จะหาวิธีการมาช่วยพัฒนาในเรื่องนี้ให้ได้ผล ซึ่งก็ปรากฏว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก

ด้วยเหตุดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบ วิธีการในการพัฒนาจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพให้ได้ รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทนี้ก็ได้เกิดจากการนำหลักการวิจัยเพื่อสร้างจิตสำนึกของต่างประเทศมาผสมผสานกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน ตลอดจนสภาพทั่วไปของชุมชนชนบทในประเทศไทย เพื่อหวังที่จะให้เป็นรูปแบบในการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3. หลักการ

การทำกิจกรรมพัฒนาใด ๆ จะส่งผลต่อการพัฒนาจิตสำนึกของคนในชุมชน ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชน และในการดำเนินกิจกรรมจะต้องให้ชาวบ้านมีบทบาทเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

4. เงื่อนไขการใช้

ชุมชนที่จะนำรูปแบบการสร้างจิตสำนึกฯนี้ไปใช้ จำเป็นต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นชุมชนชนบทขนาดกลางและมีกลุ่มบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนอยู่บ้างแล้ว เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

2. มีผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนอย่างน้อย 5 คนโดยที่

ผู้นำชุมชน ต้องเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจสภาพชุมชนทั้งในทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และเข้าใจแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนของตน ชุมชนยอมรับให้เป็นผู้นำ และสามารถนำชุมชนทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติได้

ตัวแทนชุมชน คือ บุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้แทนกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้นำชุมชนในอนาคต

5. โครงสร้างของรูปแบบ

รูปแบบมีโครงสร้างด้านเวลา กิจกรรม เนื้อหา และผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรมดังนี้

ช่วงเวลา	กิจกรรม	เนื้อหา	ผู้เกี่ยวข้อง
สัปดาห์ที่ 1 ใช้เวลา 4 ชั่วโมง	ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจรูปแบบ ตัดสินใจนำรูปแบบไปใช้ในชุมชน	ความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก	ผู้กระตุ้น ผู้นำชุมชน
สัปดาห์ที่ 2 ใช้เวลา 4 ชั่วโมง	ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้กระบวนการเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท	<ul style="list-style-type: none"> - องค์ประกอบของการสร้างจิตสำนึก - การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน - การคัดเลือกและการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน - การดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก - การเผยแพร่ผล - การประเมิน จิตสำนึก 	ผู้นำชุมชน
สัปดาห์ที่ 3-16 ใช้เวลา 72 ชั่วโมง	ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนดำเนินการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท ตามกระบวนการของรูปแบบ	การปฏิบัติตามกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท	ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน

หมายเหตุ ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 80 ชม. ในช่วง 16 สัปดาห์

จากโครงสร้างของรูปแบบ ในส่วนของกิจกรรมจะมีการดำเนินการเป็น
3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการสร้าง
จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท มีความสนใจและตัดสินใจนำรูปแบบฯไปใช้ในการสร้าง
จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ขั้นที่ 2 ผู้นำชุมชนทำการศึกษาความรู้และกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนจาก
คู่มือการใช้รูปแบบและวิทยากรผู้ให้ความรู้

ขั้นที่ 3 ผู้นำชุมชนนำกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทไปใช้ในชุมชน
ซึ่งจะต้องทำตามขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

3.1 ผู้นำชุมชนศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเพื่อเข้าใจสภาพทางกายภาพและ
ความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในชุมชน ในขั้นนี้ จะค้นพบปัญหาทั่วไปของชุมชน
ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวแทนของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก
ในขั้นต่อไป

3.2 ผู้นำชุมชนคัดเลือกและทำการฝึกอบรมตัวแทนชุมชนเพื่อให้เข้าใจและ
สามารถดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก เนื้อหาของการอบรมประกอบด้วยการดำเนิน
กิจกรรมสร้างจิตสำนึก การวิเคราะห์ชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
การทำโครงการพัฒนา การเผยแพร่และการประเมินจิตสำนึก

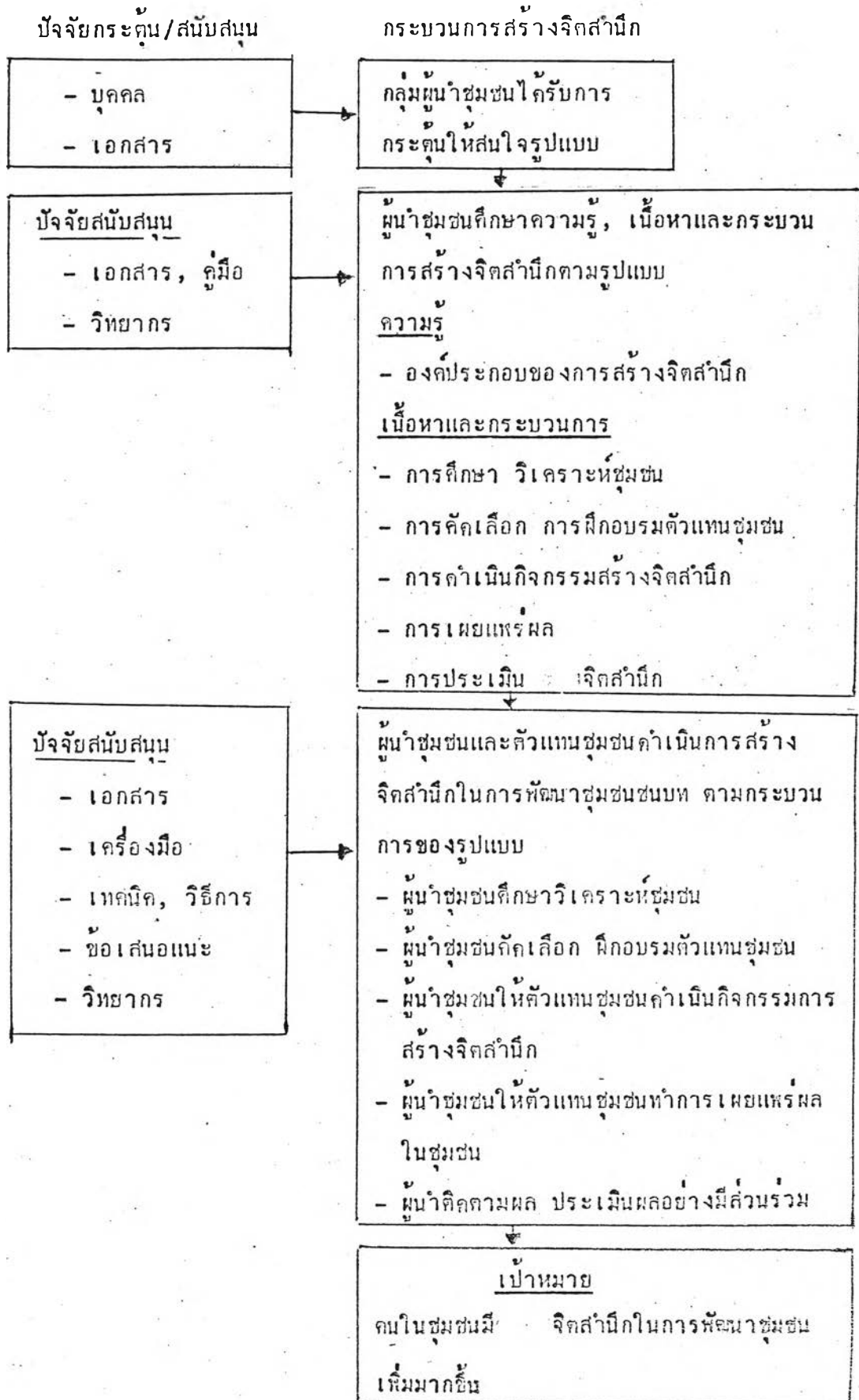
3.3 ตัวแทนชุมชนดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะ
ประกอบด้วยการศึกษาปัญหาของชุมชน การเลือกปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
การเลือกวิธีและวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน

3.4 ตัวแทนชุมชนเผยแพร่ผลจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในขั้นที่
3.3 ให้กับคนในชุมชน โดยใช้ภาษาของชุมชน

3.5 การประเมินผลการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ในแต่ละขั้นตอน จะมีปัจจัยกระตุ้นหรือปัจจัยสนับสนุนให้การนำกิจกรรม
การสร้างจิตสำนึกฯไปใช้ได้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อันได้แก่ เอกสาร คู่มือการใช้
เครื่องมือ เทคนิค วิธีการ ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังแผนภาพ

รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

6. สื่อ

เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ประกอบรูปแบบมีดังนี้

1. แผนการดำเนินงานแสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรม เวลา
2. คู่มือการดำเนินการสร้างจิตสำนึกทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การประเมินผล ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละขั้นตอน
3. เอกสารความรู้เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท ได้แก่
 - 3.1 ความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกฯ
 - 3.2 เนื้อหาและกระบวนการสร้างจิตสำนึก
4. รายชื่อเอกสารเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน
5. แบบฟอร์ม เอกสารต่าง ๆ อาทิ แบบสำรวจข้อมูล แบบประเมินผล

7. การวัด - ประเมินผล

การวัด - ประเมินจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท กระทำทั้งก่อนการใช้รูปแบบ
ขณะดำเนินกิจกรรม และหลังการใช้รูปแบบ กับกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม อันได้แก่ ผู้นำชุมชน
ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวัด ระยะเวลาที่วัดและ
เกณฑ์การประเมินดังนี้

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้วัดประสิทธิผลของรูปแบบ

ประเด็นที่วัด	วัดใคร/อะไร	เครื่องมือ/วิธีการ	ระยะเวลา	การวิเคราะห์ผล
<p><u>ความรู้</u> เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน</p> <p>4 เรื่อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักการ - กระบวนการ - ปัญหา - บทบาทของชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน 	<p>ผู้นำ</p> <p>ตัวแทนชุมชน</p>	<p>ใช้แบบทดสอบ</p> <p>ให้ผู้นำ, ตัวแทนชุมชน</p> <p>ทำแบบทดสอบ</p>	<p>ก่อนและหลังการทดลอง</p> <p>ใช้รูปแบบ</p>	<p>วิเคราะห์คำตอบโดยสรุป</p> <p>เป็นความเรียงว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร</p>
<p><u>เจตคติ</u> เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน</p> <p>7 เรื่อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แนวความคิดในการพัฒนา - ผู้ริเริ่มโครงการพัฒนา - การพึ่งตนเองในการพัฒนา - การมีส่วนร่วมในการพัฒนา - นโยบายการพัฒนา - ชาวบ้านควรเข้าร่วมงานพัฒนาเมื่อใด - ความจำเป็นของการพัฒนา 	<p>ผู้นำ</p> <p>ตัวแทนชุมชน</p>	<p>ใช้แบบวัดเจตคติ</p> <p>ให้ผู้นำ, ตัวแทนชุมชน</p> <p>ตอบคำถามตามความคิดเห็นของตนเอง</p> <p>ใช้แบบบันทึกเหตุการณ์</p> <p>ในระหว่างการทดลอง</p>	<p>ก่อนและหลังการทดลอง</p> <p>ใช้รูปแบบ</p> <p>ระหว่างการทดลอง</p>	<p>วิเคราะห์ความคิดเห็นจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายซึ่งจะสะท้อนให้ทราบเจตคติของผู้ตอบ</p> <p>วิเคราะห์ความคิดเห็น ความรู้สึกจากข้อความที่บันทึก</p> <p>วิเคราะห์จากคำให้</p>
<p><u>พฤติกรรมการกระทำ</u></p> <p>ชุมชน</p> <p>ชาวบ้าน</p>	<p>ผู้นำ</p> <p>ตัวแทนชุมชน</p> <p>ชาวบ้าน</p>	<p>สังเกตอย่างมีส่วนร่วม</p> <p>การบันทึกเหตุการณ์ (ผู้วิจัยสังเกต สังเกต และบันทึก)</p> <p>(ผู้นำและตัวแทนชุมชน บันทึกเหตุการณ์)</p>	<p>ตลอดการทดลอง</p>	<p>ขึ้นจริงและขอความใจ</p> <p>บันทึกซึ่งจะแสดงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย</p>
<p><u>ความเหมาะสม</u> ของการใช้รูปแบบ</p>	<p>ตัวรูปแบบ</p>	<p>ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ (ผู้นำและตัวแทนชุมชนตอบคำถามในแบบสอบถาม)</p>	<p>หลังการทดลอง</p>	<p>วิเคราะห์คำตอบที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสม ปัญหาอุปสรรคของการใช้รูปแบบ</p>
<p><u>ความพึงพอใจ</u> ของผู้ใช้รูปแบบ</p>	<p>ตัวรูปแบบ</p>	<p>ใช้แบบวัดความพึงพอใจ (ผู้นำและตัวแทนชุมชนตอบคำถามตามความคิดเห็นของตน)</p>	<p>หลังการทดลอง</p>	<p>วิเคราะห์ความคิดเห็นจากคำตอบของผู้ใช้รูปแบบซึ่งจะสะท้อนให้ทราบถึงความพึงพอใจ</p>

8. แผนการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

แผนการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทแต่ละขั้นตอน

มีดังนี้

รายละเอียดขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการ สร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เวลา		ผู้ที่เกี่ยวข้อง
		สัปดาห์ที่	จำนวนชั่วโมงที่ใช้	
1. ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึก	ผู้นำเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก	1	4	ผู้นำชุมชน
2. ผู้นำศึกษาความรู้/กระบวนการเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก	ผู้นำมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างจิตสำนึก และมีความมั่นใจในการใช้กระบวนการดังกล่าว	2	4	ผู้นำชุมชน
3. ผู้นำชุมชน, ตัวแทนชุมชน คำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก				
3.1 ผู้นำนำการศึกษา, วิเคราะห์ชุมชน, คัดเลือกตัวแทนชุมชน	ผู้นำทราบสภาพทั่วไป ปัญหา และกลุ่มคนในชุมชน	3-4	10 *	ผู้นำชุมชน
3.2 ผู้นำจัดการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน	ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างจิตสำนึก และมีความมั่นใจในการใช้กระบวนการดังกล่าว	5	24	ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชน
3.3 ผู้นำชุมชนให้ตัวแทนชุมชนคำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก - ศึกษาวิเคราะห์ชุมชน/ปัญหา - เก็บข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุปัญหา - วางแผนแก้ปัญหา	ตัวแทนค้นพบปัญหาและสร้างแผนการแก้ปัญหาของชุมชน	6-9	20 *	ตัวแทนชุมชน/ตัวแทนชาวบ้าน
3.4 ผู้นำชุมชนให้ตัวแทนชุมชนทำการเผยแพร่ผล	คนในชุมชนมีความรู้ลึกซึ้งร่วมกันในการเป็นเจ้าของปัญหา	10-11	12	ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน
3.5 ผู้นำชุมชนติดตามผล ประเมินผล การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกอย่างมีส่วนร่วม	ทราบการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม	12-16	6	ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน

- หมายเหตุ 1. หลังจากการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 1 ผู้นำสนใจที่จะใช้รูปแบบแล้วให้ดำเนินการประเมินจิตสำนึกก่อนการทดลองใช้รูปแบบ
2. * หมายถึง การใช้เวลาไม่ต่อเนื่องกันตลอด

แผนการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ขั้นตอน/กิจกรรม	สัปดาห์ที่																หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1. ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นและตัดสินใจนำรูปแบบไปใช้	[Solid bar from week 1 to week 2]																- มีการประเมินจิตสำนึก ทั้งก่อนดำเนินกิจกรรม ขณะ ดำเนินกิจกรรม, หลังการ ดำเนินกิจกรรม - ติดตามผลต่อเนื่องจนถึงสัปดาห์ ที่ 16
2. ผู้นำศึกษาความรู้/กระบวนการเกี่ยวกับ การสร้างจิตสำนึก	[Solid bar from week 2 to week 3]																
3. ผู้นำชุมชน, ตัวแทนชุมชน ดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก	[Solid bar from week 3 to week 4]																
3.1 ผู้นำทำการศึกษา, วิเคราะห์ชุมชน, ตัดเลือกตัวแทน	[Solid bar from week 3 to week 4]																
3.2 ผู้นำจัดการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน	[Solid bar from week 4 to week 5]																
3.3 ตัวแทนชุมชนดำเนินกิจกรรมฯ	[Solid bar from week 5 to week 10]																
- ศึกษาวิเคราะห์ชุมชน/ปัญหาสำคัญ	[Dashed bar from week 5 to week 6]																
- เก็บข้อมูล, วิเคราะห์สาเหตุปัญหา	[Dashed bar from week 6 to week 8]																
- วางแผนแก้ปัญหา	[Dashed bar from week 8 to week 9]																
3.4 ตัวแทนชุมชนทำการเผยแพร่ผล	[Solid bar from week 10 to week 11]																
3.5 การติดตามผล, ประเมินผล การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกอย่างมีส่วนร่วม	[Solid bar from week 12 to week 16]																

ขั้นที่ 1 ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจรูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ขั้นที่ 1 ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจและคัดลिनใจนารูปแบบฯ ไปใช้

<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้ผู้นำชุมชนเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก
<u>เนื้อหา</u>	ความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท
<u>ระยะเวลา</u>	สัปดาห์ที่ 1 ของการใช้รูปแบบ มีการพบปะกัน 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง
<u>ผู้เกี่ยวข้อง</u>	ผู้นำชุมชนและผู้กระตุ้น

กิจกรรม

1. ผู้นำชุมชนทำความเข้าใจหลักการและรายละเอียดของรูปแบบร่วมกัน
2. ผู้นำชุมชนร่วมกันสรุปสภาพการทำงานพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน
3. ผู้นำชุมชนทบทวนเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามเงื่อนไขที่กำหนด
4. ผู้นำชุมชนศึกษาเอกสารความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก
5. ผู้นำชุมชนประเมินจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนร่วมกัน

สื่อ

1. รูปแบบการสร้างจิตสำนึก
2. รายละเอียดการดำเนินกิจกรรมขั้นที่ 1
3. เอกสารชุดความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก

การประเมินผล

ผู้นำชุมชนประเมินจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของตนเองและของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็นหลักในการประสานงานตลอดการทดลองใช้รูปแบบ
2. การพบปะกัน 2 ครั้ง ควรใช้เวลาห่างกัน 1 - 2 วัน
3. หลังจากการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 1 จัดให้มีการประเมินจิตสำนึกของผู้นำชุมชนตามที่กำหนดก่อนที่จะเริ่มขั้นตอนที่ 2

คำชี้แจง

- ก. ในกรณีที่มีผู้กระตุ้น ผู้กระตุ้นจะทำหน้าที่กระตุ้นผู้นำชุมชนให้เกิดความสนใจและตัดสินใจนำรูปแบบไปใช้โดยจัดกิจกรรมตามรูปแบบ
- ข. ในกรณีที่ไม่มีผู้กระตุ้น ผู้นำชุมชนจะร่วมกันศึกษาและทำความเข้าใจการใช้รูปแบบจากคู่มือประกอบรูปแบบ

การดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	$\frac{1}{2}$	<p>ผู้นำชุมชนทำความเข้าใจหลักการและรายละเอียดของรูปแบบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบ อภิปราย แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบร่วมกัน
2	1	<p>ผู้นำชุมชนสรุปสภาพการทำงานพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - โดยการอภิปรายปัญหา ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ท่านยกตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ <u>ประสบความสำเร็จ</u>ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา 1 กิจกรรมว่า คือกิจกรรมอะไร <ul style="list-style-type: none"> - ประสบความสำเร็จ เพราะอะไร - ประชาชนมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด - ความสำเร็จในครั้งนั้น มีผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันหรือไม่ 2. ให้ท่านยกตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ <u>ไม่ประสบความสำเร็จ</u>ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา 1 กิจกรรมว่า คือกิจกรรมอะไร <ul style="list-style-type: none"> - สาเหตุของการไม่สำเร็จคืออะไร - มีการปรับปรุงหรือแก้ไขหรือไม่
3	$\frac{1}{2}$	<p>ผู้นำชุมชนทดลองเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน คนละ 1 โครงการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ถ้าท่านมีสิทธิเลือกโครงการพัฒนาชุมชนของท่าน ท่านจะเลือกโครงการอะไร และทำไมจึงเลือกโครงการนั้น ๆ

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
3	$\frac{3}{4}$	2. ถ้าชุมชนของท่านจะต้องสร้างโครงการที่ได้เลือกในข้อหนึ่ง ด้วยพลังของชุมชนเอง โดยมีงบประมาณสนับสนุนโครงการประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านจะทำได้หรือไม่ เพราะอะไร และจะมีวิธีการอย่างไร
4	1	ผู้นำชุมชนศึกษาความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท - โดยการศึกษาเอกสาร ชูจุดความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึก อภิปราย แสดงความคิดเห็น เปรียบเทียบกับสภาพการพัฒนาชุมชนที่เป็นจริง ตอบคำถามในเอกสารร่วมกัน
5	$\frac{1}{4}$	ผู้นำชุมชนประเมินจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทของคนในชุมชนร่วมกัน - โดยการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และตอบแบบประเมินซึ่งอยู่ในเอกสาร ชูจุดความจำเป็นฯ ร่วมกัน

งานที่จะต้องดำเนินการก่อนมาร่วมกิจกรรมขั้นที่ 2

1. ผู้นำชุมชนประเมินจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทของตนเองในเอกสารความเข้าใจและความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชน พฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และส่งมอบให้กับผู้ประสานงาน
2. ผู้นำชุมชนปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินการขั้นที่ 2 ต่อไป
3. ผู้นำชุมชนศึกษาเอกสารประกอบชุด ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างจิตสำนึกมาล่วงหน้า จะศึกษาค้นคว้าตนเองหรือศึกษาเป็นกลุ่มก็ได้

ขั้นที่ 2 ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้และกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ขั้นที่ 2 ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้และกระบวนการ การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

วัตถุประสงค์

1. ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในรายละเอียดและวิธีการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท
2. ผู้นำชุมชนมีความมั่นใจว่าตนสามารถนำกระบวนการสร้างจิตสำนึกฯ มาใช้ในชุมชนได้

เนื้อหา

- กระบวนการสร้างจิตสำนึก
- การศึกษา วิเคราะห์ชุมชน
- การดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก
- การเผยแพร่ผล
- การประเมินระดับจิตสำนึก

ระยะเวลา

สัปดาห์ที่ 2 ของการใช้รูปแบบ มีการพบปะกัน 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง หลังอาหารเย็น

ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้นำชุมชนและวิทยากรท้องถิ่น

กิจกรรม

1. ผู้นำชุมชนศึกษาเอกสาร
 - ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านท่าวีว
2. ผู้นำชุมชนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนบ้านรัตนะใน
ประเด็นดังนี้
 - ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
 - ทรัพยากรในชุมชน
 - ปัญหาของชุมชนและความต้องการแก้ไข
3. ผู้นำชุมชนศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนา
ชุมชนจากเอกสาร

สื่อ

1. เอกสารชุดความรู้และกระบวนการสร้างจิตสำนึกฯ
 2. ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านท่าวีว
 3. วิทยากรท้องถิ่น (ถ้ามี)
 4. รายละเอียดการดำเนินกิจกรรมขั้นที่ 2
 5. คำแนะนำการใช้เทคนิค การระดมความคิดเห็น
 6. รายชื่อและตัวอย่างหนังสือเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
- ผู้นำชุมชนประเมินผลการเรียนรู้ โดยการสอบถามความรู้สึกของ
ผู้นำแต่ละคนว่ามีความเข้าใจสิ่งที่ศึกษาพอเพียงหรือไม่ มีความ
มั่นใจมากน้อยเพียงใดต่อการนำกระบวนการสร้างจิตสำนึกมาใช้
ในชุมชนในขั้นตอนต่อไป

การประเมินผลข้อเสนอแนะ

1. การประเมินการเรียนรู้ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะราย แต่
มุ่งเน้นการเรียนรู้ของทั้งกลุ่มเพื่อการนำความรู้ไปปฏิบัติ
จริง
2. ควรติดต่อนักวิชาการในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรช่วยเสริมการ
เรียนรู้ของกลุ่ม
3. ควรมีการแบ่งประเด็นให้ผู้นำแต่ละคนรับผิดชอบในการศึกษา
โดยละเอียดเพื่อมาสรุปและนำอภิปรายในกลุ่ม

การดำเนินงานกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	1	ผู้นำชุมชนศึกษาเอกสารความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านท้าว โดยการอภิปรายและระดมความคิดเห็นตามประเด็นในเอกสาร
2	1	ผู้นำชุมชนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนบ้านรัตะในประเด็นดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน - ทรัพยากรในชุมชน - ปัญหาของชุมชนและความต้องการแก้ไข
3	2	ผู้นำชุมชนศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนจากเอกสาร <ul style="list-style-type: none"> - โดยการแบ่งประเด็นรับผิดชอบในการอภิปรายนำและแสดงความคิดเห็นทีละขั้นตอน - การอภิปรายให้ประสานกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน ประสพการณ์ของผู้นำแต่ละคนและเน้นการนำไปปฏิบัติจริงในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนดำเนินการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ขั้นที่ 3.1 ผู้นำชุมชนศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน

ขั้นที่ 3.1 ผู้นำศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน

วัตถุประสงค์

1. ผู้นำชุมชนทราบสภาพทั่วไป ปัญหาทั่วไปของชุมชน
2. ผู้นำชุมชนได้พบกลุ่มคนที่จะเป็นตัวแทนชุมชนในการทำกิจกรรม
ขั้นต่อไป

เนื้อหา

การปฏิบัติการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

- สภาพทั่วไป
- สภาพปัญหา
- กลุ่มคนในชุมชน

ระยะเวลา

สัปดาห์ที่ 3 - 4 มีการพบปะกัน 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ
2 ชั่วโมง

ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ปัญญาชนท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม (ถ้ามี)

กิจกรรม

1. ผู้นำชุมชนสรุปสภาพทั่วไปของชุมชน
2. ผู้นำชุมชนคัดเลือกตัวแทนชุมชน
3. ผู้นำชุมชนปฐมนิเทศตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกฯ

สื่อ

1. แบบรวบรวมข้อมูลชุมชน
2. เกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนชุมชน
3. รายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรมขั้นที่ 3.1

การประเมินผล

- ผู้นำชุมชนร่วมกันประเมินความชัดเจนของสภาพปัญหาของชุมชน โดยการถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชน
- ที่ประชุมได้ตัวแทนชุมชนครบตามเกณฑ์หรือไม่

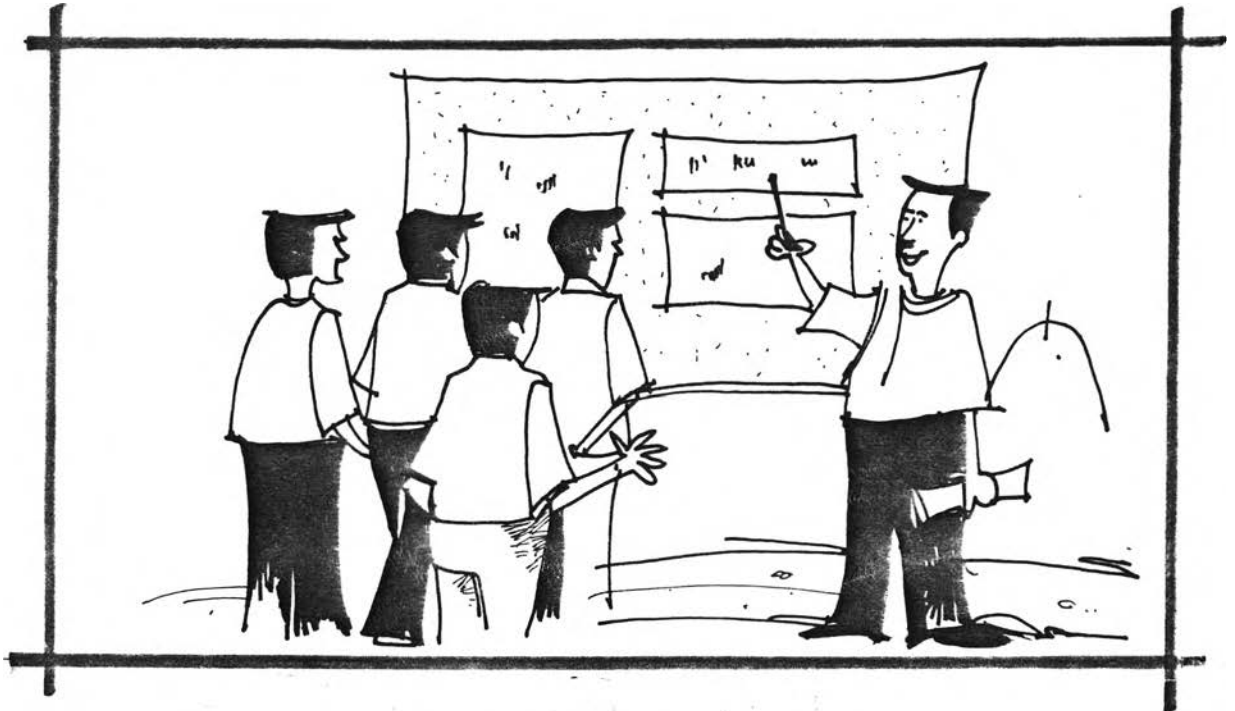
ข้อเสนอแนะ

1. ถ้าสามารถขอร้องให้ประชาชนท้องถิ่น เช่น ครู นักวิชาการ บนอำเภอช่วยรวบรวมข้อมูลของชุมชนแล้วมาสรุป รายงานให้กลุ่มผู้นำทราบก็จะเป็นการดียิ่ง ถ้าไม่สามารถขอร้องประชาชนท้องถิ่นได้ ผู้นำชุมชนจะต้องแบ่งหน้าที่และดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวให้เสร็จเรียบร้อยก่อนการดำเนินงานกิจกรรมขั้น 3.1 นี้
2. การพบปะในขั้นที่ 3.1 นี้ควรจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเข้าร่วมการประชุมได้ อันได้แก่ บุคคลที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่เป็นผู้ประสบกับปัญหาโดยตรง กลุ่มคนที่มีคุณสมบัติเป็นตัวแทนของชุมชน ชาวบ้านทั่วไป เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาของชุมชน
3. การพบปะกันแต่ละครั้งควรใช้เวลาห่างกัน 2 - 3 วัน เพื่อให้ผู้นำจะได้ไปทำการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์บุคคลเพิ่มเติม
4. ถ้าสามารถจัดการให้คนในชุมชนมีส่วนคัดเลือกตัวแทนชุมชนเพื่อดำเนินงานกิจกรรมในขั้นต่อไป ก็จะเป็นการเสริมบทบาทให้ตัวแทนทำกิจกรรมได้อย่างมีความมั่นใจขึ้น

การดำเนินงานกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	1 $\frac{1}{2}$	<p>ผู้นำชุมชนร่วมกันสรุปสภาพทั่วไปและปัญหาของชุมชนจากแบบรวบรวมข้อมูลด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ผู้เข้าร่วมเพิ่มเติมข้อมูลได้ตามความเหมาะสม - อภิปรายสภาพปัญหาจนเป็นที่เข้าใจตรงกัน
2	$\frac{1}{2}$	<p>ผู้นำชุมชนคัดเลือกตัวแทนชุมชนโดยการเสนอชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ปรึกษาหารือ ทำการเลือกตัวแทนให้ไว้จำนวนคนตามที่ต้องการ</p>
3	1	<p>ผู้นำชุมชนวิเคราะห์ปัญหา โดยการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานั้น ๆ</p>
4	1	<p>ผู้นำชุมชนประชุมให้เหตุผลตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก โดยการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชนเล่าเหตุการณ์ที่ผ่านมาใน 2 สัปดาห์ให้ตัวแทนชุมชนฟัง - ผู้นำชุมชนชี้แจงรายละเอียดและบทบาทของตัวแทนชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรม - ตัวแทนชุมชนซักถามและเสนอข้อคิดเห็น ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก - ผู้นำชุมชนประเมินจิตสำนึกของตัวแทนชุมชนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างจิตสำนึก

ขั้นที่ 3.2 ผู้นำชุมชนดำเนินการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน

ขั้นที่ 3.2 ผู้นำดำเนินการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน

วัตถุประสงค์

1. ตัวแทนชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างจิตสำนึกฯ
2. ตัวแทนชุมชนมีความมั่นใจที่จะดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกฯ โดยสามารถทำแผนการพัฒนาได้

เนื้อหา

ความรู้พื้นฐาน

- การรวบรวมข้อมูล
- การคัดเลือกปัญหาของชุมชน
- การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- การวางแผนแก้ปัญหา
- การเผยแพร่
- การประเมินระดับจิตสำนึก

ระยะเวลาผู้เกี่ยวข้องกิจกรรม

สัปดาห์ที่ 5 ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน

ผู้เข้าอบรม ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน และวิทยากรท้องถิ่น

1. ผู้นำ/วิทยากรให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกแก่ตัวแทนชุมชน
2. ตัวแทนชุมชนฝึกทำโครงการพัฒนาชุมชนและเผยแพร่โครงการพัฒนาชุมชนให้ชาวบ้าน
3. ผู้นำชุมชนเสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาความต้องการในการพัฒนาของชุมชนบ้านรัคนะ
4. ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนสรุปเนื้อหาการฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรม
5. ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมสร้างจิตสำนึกสำหรับขั้นต่อไป

สื่อ

1. เอกสารเกี่ยวกับความรู้และกระบวนการสร้างจิตสำนึก
2. ตารางการฝึกอบรม
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม
4. กิจกรรมสั้นทางการ

การประเมินผล

ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนร่วมกันประเมิน

1. การจัดการฝึกอบรมและผลการฝึกอบรม โดยการประชุมกลุ่มหลังการอบรม เพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอข้อเสนอนะตามหัวข้อที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

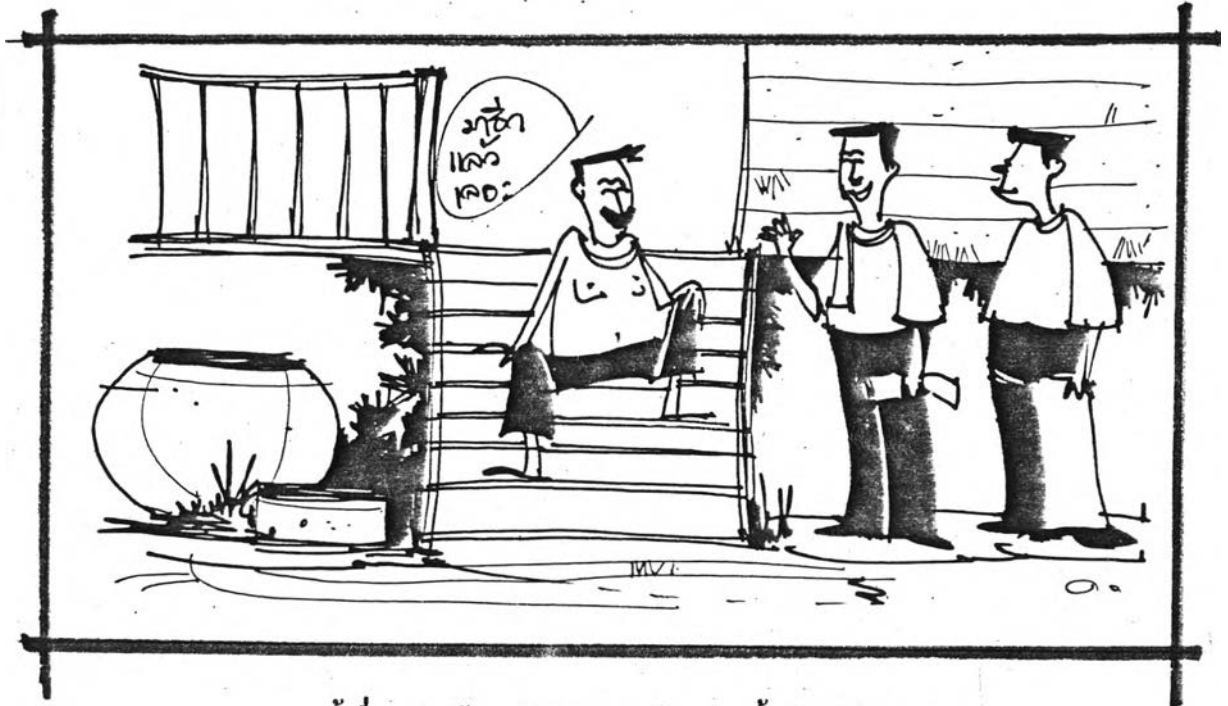
1. ควรมีการเลือกหัวหน้า, เลขานุการ, ของกลุ่มตัวแทนด้วย
2. การจัดการฝึกอบรม การประเมินผล ศูนย์กลางอยู่ที่ตัวแทนชุมชน
3. ผู้นำสามารถให้ความรู้แก่ตัวแทนชุมชนได้หลายวิธี เช่น การบรรยาย การอภิปราย การให้อ่านเอกสาร การระดมความคิดเห็น การใช้กรณีสมมุติการฝึกปฏิบัติ
4. การจัดกิจกรรมสั้นทางการ ควรแทรกรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกด้วย

การดำเนินงานกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	5	ผู้นำชุมชนและวิทยากรให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้แก่ตัวแทนชุมชน โดยยึดตัวแทนชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2	7	<p>ตัวแทนชุมชนจัดทำโครงการพัฒนาเฉพาะหน้าตามเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารหมายเลข___ และทำรายละเอียดในลักษณะของโครงการตั้งเอกสารหมายเลข___ ตัวแทนชุมชนเผยแพร่โครงการให้กับคนในชุมชน โดยนำโครงการที่ร่วมกันสร้างไปเผยแพร่และสอบถามความคิดเห็นจากคนในชุมชน แล้วนำมาปรับปรุงในที่ประชุมใหญ่</p> <p>การเสนอโครงการและการวิจารณ์โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โดยตัวแทนชุมชนเสนอโครงการต่อที่ประชุม ซึ่งมีทั้งกระบวนการ บรรยากาศของการทำโครงการและส่วนที่เป็นโครงการฉบับสมบูรณ์ ปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขในระหว่างการทำโครงการ - ผู้นำชุมชนให้การวิจารณ์ทีละคน โดยเน้นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรายละเอียดต่าง ๆ ในโครงการ 2. กระบวนการและบรรยากาศการทำโครงการ 3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
		<p>ผู้นำชุมชนเสริมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมให้กับตัวแทนชุมชน</p> <p>- โดยการให้ตัวแทนชุมชนเสนอปัญหาที่ละปัญหาแล้วผู้นำชุมชนก็ช่วยเสนอวิธีการแก้ไข พร้อมทั้งบอกหลักการเทคนิคในการทำโครงการทีละขั้นตอน</p>
3	3	<p>ผู้นำชุมชนเสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนความต้องการในการพัฒนาชุมชนของบ้านรัศมีให้ที่ประชุมได้รับทราบร่วมกัน โดยการบรรยาย แสดงความคิดเห็น ระดมความคิดเห็น</p>
4	3	<p>ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน สรุป ประเมินผลการฝึกอบรม โดยการประชุมกลุ่มอภิปราย แสดงความคิดเห็น</p>
5	3	<p>ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนร่วมกันวางแผนเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในชั้นต่อไป โดยการประชุมกลุ่ม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p>

ขั้นที่ 3.3 ผู้นำชุมชนให้ตัวแทนชุมชนดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในชุมชน

ขั้นที่ 3.3 ตัวแทนชุมชนดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. ตัวแทนชุมชนค้นพบปัญหาสำคัญของชุมชน
2. ตัวแทนชุมชนสามารถสร้างแผนการแก้ปัญหาสำคัญของชุมชนได้

เนื้อหา

- การปฏิบัติการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทตามกระบวนการ
- การสร้างแผนการแก้ปัญหาสำคัญของชุมชน

ระยะเวลา

สัปดาห์ที่ 6 - 9 (4 สัปดาห์) ใช้เวลาประมาณ 20 ชั่วโมง

ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน

กิจกรรม

1. ตัวแทนชุมชนรวบรวมปัญหาของชุมชนจากตัวแทนชาวบ้าน
2. ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน สรุปและเลือกปัญหาจากข้อเสนอของชาวบ้านเพื่อกำเนนกิจกรรมสร้างจิตสำนึก
3. ตัวแทนชุมชน สอดถามตัวแทนชาวบ้านเกี่ยวกับสาเหตุและความคิดเห็นต่อปัญหาสำคัญของชุมชน
4. ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน สรุปสาเหตุและความคิดเห็นต่อปัญหาและจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

สื่อ

1. แบบรวบรวม, เครื่องมือเก็บข้อมูล
2. แผ่นผังชุมชน, ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในชุมชน
3. เอกสารความรู้เกี่ยวกับการแก้ไข้ปัญหา การสร้างโครงการ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนประเมินผลร่วมกัน

การประเมินผล

1. ความเหมาะสมของแผนแก้ปัญหาสำคัญของชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างแผนการแก้ปัญหาของชุมชน โดยสรุปจากการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจมีขึ้น
2. ผู้นำชุมชนจะต้องทำแผนการทำงานในชั้นตอนนี้ให้ละเอียดและคอยติดตามให้เป็นไปตามแผน โดยมีการพบปะกันเป็นระยะ ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น
3. ผู้นำชุมชนควรเตรียมการติดต่อประสานงานกับนักวิชาการของหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น ครู อาจารย์ นักวิชาการบ่นอำเภอ เพื่อเชิญมาร่วมในฐานะนักวิชาการในด้านการสร้างเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูล การวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน รวมทั้งต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการออกแบบ สอดถามเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน
4. ตัวแทนชุมชนจะต้องเตรียมบันทึกด้วยว่าใคร เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการเผยแพร่แผนการแก้ปัญหาต่อไป

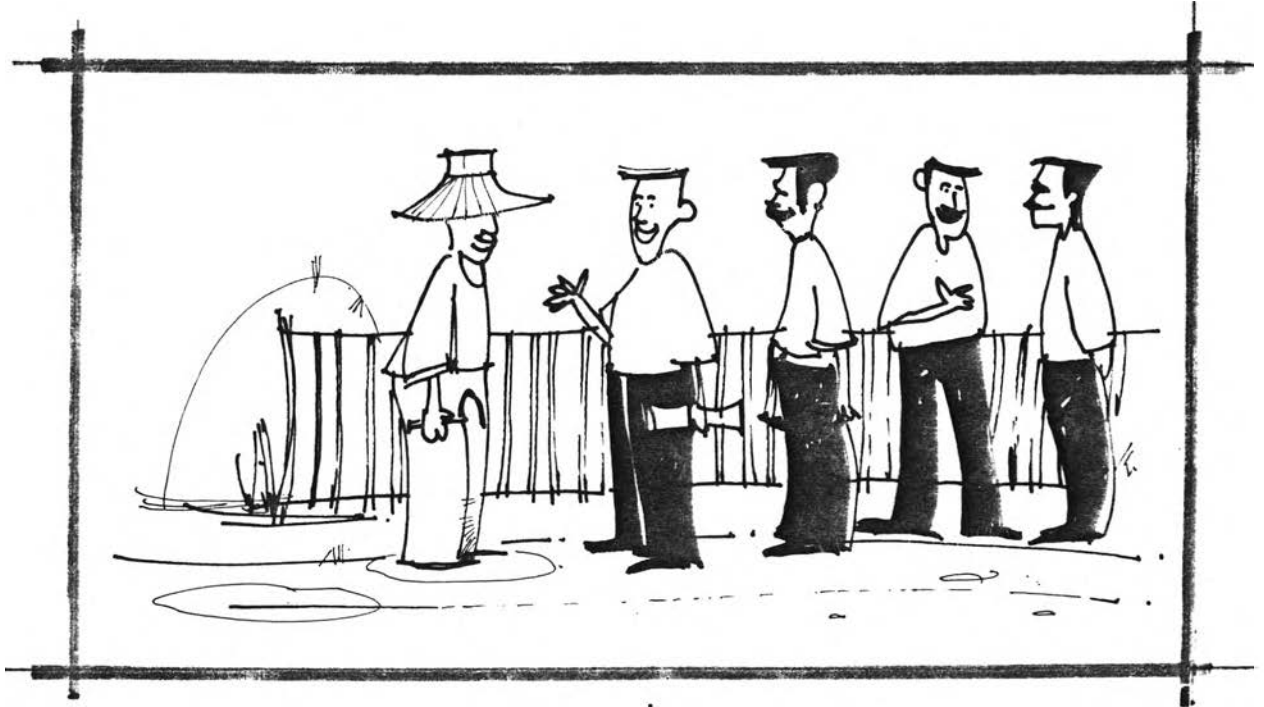
5. แผนการแก้ปัญหาควรทำออกมาในรูปโครงการที่มีความชัดเจน สามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถไปปฏิบัติได้จริงในโอกาสต่อไป

การดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	5	ตัวแทนชุมชนศึกษาชุมชน รวบรวมปัญหาของชุมชนจากตัวแทนชาวบ้าน โดยการไปสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้านที่ได้สุ่มไว้เรียบร้อยแล้ว
2	4	ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน สรุปและเลือกปัญหาสำคัญจากข้อเสนอของตัวแทนชาวบ้าน การเลือกปัญหาควรพิจารณาเกณฑ์ประกอบด้วย มีนักวิชาการท้องถิ่นช่วยสร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ
3	5	ตัวแทนชุมชนสอบถามความคิดเห็นชาวบ้านกลุ่มเดิมเกี่ยวกับสาเหตุและความคิดเห็นต่อปัญหาสำคัญของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ตัวแทนชุมชนวางแผนการไปเก็บข้อมูลของปัญหาสำคัญที่ได้เลือกแล้ว ทั้งในส่วนข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพว่าจะเก็บข้อมูลจากแหล่งใดบ้าง ใช้วิธีการอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ
4	6	ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน สรุปสาเหตุและความคิดเห็นต่อปัญหาและจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดย 1. กำหนดจุดประสงค์ที่มุ่งหมายจะทำให้สำเร็จในช่วงเวลาที่กำหนดโดยต้องพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้เป็นสำคัญ 2. กำหนดวิธีการ ขั้นตอน เวลาในการแก้ปัญหาเป็นแผนอย่างละเอียด

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
		<ol style="list-style-type: none">3. แบ่งหน้าที่ตามรายละเอียดของงานในแผน4. ระบุแหล่งงบประมาณทรัพยากรต่าง ๆ ที่สามารถมาสนองการแก้ปัญหาตามแผน5. กำหนดว่าจะดำเนินโครงการอย่างไรและมีการตรวจสอบความคืบหน้าและประเมินผลอย่างไร

ขั้นที่ 3.4 ผู้นำชุมชนให้ตัวแทนชุมชนเผยแพร่แผนการแก้ปัญหาให้กับคนทั้งชุมชน

การเผยแพร่ผล

วัตถุประสงค์

1. คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน
2. มีการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเพิ่มเติมและสนใจที่จะร่วมกิจกรรมในขั้นต่อไป

เนื้อหา

- ปัญหาสำคัญของชุมชน
- สาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหา
- แผนการแก้ปัญหาของชุมชน

ระยะเวลา

สัปดาห์ที่ 10 - 11 (2 สัปดาห์) ใช้เวลาประมาณ 12 ชั่วโมง

ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน

กิจกรรม

1. ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนทำแผนการเผยแพร่โครงการแก้ปัญหาของชุมชน
2. ตัวแทนชุมชนเผยแพร่โครงการแก้ปัญหให้กับคนในชุมชนและรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
3. ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน สรุป/ปรับโครงการแก้ปัญหาดังกล่าว

สื่อ

1. แผนการแก้ปัญหา
2. รายชื่อบุคคลที่จะต้องไปเผยแพร่
3. เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การเผยแพร่ ประเด็นการเผยแพร่

การประเมินผล

ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนประเมินการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการแสดงข้อคิดเห็นการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม

การแสดงความประสงค์ในการร่วมกิจกรรมขั้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การเผยแพร่ควรใช้หลายวิธีประกอบกันและอาจจะต้องกระทำมากกว่า 1 ครั้ง กับ บุคคลหนึ่ง ๆ สามารถทำการเผยแพร่ได้ทุกขณะทั้งในช่วงพักผ่อน/การทำงาน
2. พยายามให้ผู้ได้รับข้อมูลแสดงความคิดเห็น เสนอข้อเสนอแนะทั้งในส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และควรมีการจดจำด้วยว่าใครเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เพื่อที่จะได้กลับไปติดตามผลในโอกาสต่อไป
3. การเผยแพร่ควรใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อและให้มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติมากที่สุด
4. ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน ควรมีการนัดพบปะระหว่างการทำเผยแพร่เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจจะมีขึ้น
5. ถ้าสามารถทำให้โครงการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นโครงการที่ทั้งชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วมในทางหลักการ การเสนอความคิดเห็น ก็จะเป็นผลดีต่อการนำไปปฏิบัติจริง

การดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	2	<p>ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนร่วมกันทำแผนการเผยแพร่โครงการแก้ปัญหาของชุมชน โดยทำแผนการแก้ปัญหาของชุมชนให้มีลักษณะเข้าใจง่ายขึ้น และสามารถสื่อกับชาวบ้านได้ ระบุรายละเอียดดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนครัวเรือนที่จะไปเผยแพร่ - วิธีการและสื่อที่จะใช้ในการเผยแพร่ - ระยะเวลาของการเผยแพร่ - ประเด็นที่จะใช้ในการเผยแพร่และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งประเด็นจะมีลักษณะดังนี้ คือ ความเป็นไปได้ในการนำแผน ไปปฏิบัติ ข้อจำกัดของแผน ความรู้สึกต่อแผน อุปสรรค ปัญหาที่อาจจะเกิดจากการใช้แผน ข้อคิดเห็นอื่น ๆ - กำหนดเวลามาร่วมสรุปผลการเผยแพร่
2	8	<p>ตัวแทนชุมชนทำการเผยแพร่ตามแผนโดยเลือกสื่อวิธีการและเวลาให้สอดคล้องกับบุคคลที่จะไปทำการเผยแพร่ ในระหว่างการเผยแพร่ ควรมีการจดจำด้วยว่า ผู้ได้รับการเผยแพร่แต่ละคนมีทัศนคติเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ติดตามผลในโอกาสต่อไป</p> <p>หลังจากการเผยแพร่แต่ละครั้งควรมีการบันทึกข้อคิดเห็นทั้งส่วนที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ไว้ด้วย</p>

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
3	2	ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน สรุปปรับโครงการ แก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากชุมชน การปรับแผน นั้นผู้นำชุมชนจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเรื่อง ของงบประมาณ ระยะเวลา และข้อจำกัดอื่น ๆ ของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้แผนดังกล่าวสามารถ ปฏิบัติได้จริง

ขั้นที่ 3.5 ผู้นำชุมชนประเมินผลและติดตามผล การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน

ประเมินจิตสำนึกของคนใน ชุมชนร่วมกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3กลุ่ม

- ผู้นำชุมชน
- ตัวแทนชุมชน
- ตัวแทนชาวบ้าน

เนื้อหา

การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท ได้แก่ การที่คนในชุมชนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

ระยะเวลา

ตลอดการทดลองใช้รูปแบบ การประเมินผลหลังการใช้รูปแบบเน้นสัปดาห์ที่ 12 - 13 การติดตามผลกระทำต่อในสัปดาห์ที่ 14 - 16

ผู้เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม

กิจกรรม

1. ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน วางแผนการติดตามผล/ประเมินผล การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกร่วมกัน
2. ทำการประเมินจิตสำนึกตามแผน
3. สรุปผลการประเมินจิตสำนึก

สื่อ

1. แผนการประเมิน
2. เครื่องมือที่ใช้วัดจิตสำนึก เกณฑ์สำหรับการประเมิน

การประเมินผล

ทำการประเมินความรู้ เจตคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ชุมชนของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการวัดหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การบันทึก แบบสอบถาม การตอบแบบวัด ซึ่งในขั้นนี้เน้นการวัดจิตสำนึกหลังจากการใช้รูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำชุมชนควรผลักดันให้มีการประเมินจิตสำนึกตามแผน
2. การประเมินจิตสำนึกควรมีการกระทำมากกว่า 1 ครั้ง และ ใช้มากกว่า 1 วิธี เพื่อป้องกันการประเมินจิตสำนึกเทียม
3. ผู้ประเมินควรสนใจมูลเหตุของพฤติกรรมที่จะประเมินด้วย ซึ่งสามารถทำได้โดยทำการสัมภาษณ์ประกอบการใช้ เครื่องมือบางรายการ เช่น การตอบแบบสอบถาม การจดบันทึก

การดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
1	2	<p>ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน วางแผนการติดตามผล ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกร่วมกัน โดย ประชุมทำแผนการประเมินซึ่งจะมีรายละเอียด เกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - บุคคลที่จะทำการประเมิน - ระยะเวลาที่จะประเมิน - เครื่องมือที่ใช้/วิธีการและเกณฑ์การประเมิน - บทบาทผู้เกี่ยวข้อง

ลำดับ	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรม
2	8	ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ทำการประเมินตามแผนในการประเมินนั้นควรจะทำในช่วงเวลาปกติของชุมชน ระวางการประเมินจิตสำนึกเทียม แล้วมาสรุปเป็นจิตสำนึกจริง
3	2	สรุปผลการประเมินจิตสำนึก โดยการประชุมกลุ่มบุคคลที่ร่วมใช้รูปแบบ ซึ่งจะทำให้การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับหลักการและกระบวนการพัฒนาชุมชนหรือไม่อย่างไร จิตสำนึกบางส่วนที่ยังไม่เปลี่ยน ที่ประชุมควรอภิปรายเพื่อหาวิธีที่จะทำให้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการใช้รูปแบบฯ

1. การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมในรูปแบบจะต้องเลือกเวลาและสถานที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น
เวลาที่เหมาะสมในแต่ละวัน คือ เวลากลางอาหารเย็น
สถานที่ที่เหมาะสม คือ บ้านสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือศาลาวัด เป็นต้น
2. จำนวนกิจกรรมในแต่ละชั้นตอนสามารถปรับตามความเหมาะสม แต่ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในชั้นตอนนั้น ๆ และการนำไปใช้ประโยชน์ในชั้นต่อไป
3. ผู้นำชุมชนจะต้องเสียสละผลประโยชน์ในเรื่องการทำมาหากินเฉพาะหน้า เพราะต้องมีการประชุม การวางแผน การติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ตลอดจนการทดลองรูปแบบ ประมาณ 4 เดือน
4. การจัดกิจกรรมทุกครั้งควรมีการสร้างบรรยากาศ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยอารักษณ์ให้แสดงความคิดเห็น เพิ่มการนำแบบรวมหมู่โดยใช้กระบวนการกลุ่ม มุ่งเน้นการปฏิบัติ การบังเกิดผลตามขั้นตอน ไม่เน้นการเรียนรู้ ความสามารถเป็นรายบุคคล
5. จะต้องมีเตรียมงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น อาหารบางมื้อ เครื่องดื่ม ค่าเชื้อเพลิง ค่าติดต่oprะสานงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ
6. จะต้องมีการติดต่อขอความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการใช้สถานที่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้

รายการภาคผนวกของรูปแบบ

เอกสาร 1	ความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท
ผู้ใช้	ผู้นำชุมชน
ใช้เพื่อ	ประกอบการทบทวนสภาพและปัญหาการพัฒนาในชุมชนที่ทำการศึกษา
ใช้ในขั้นตอน	ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจรูปแบบ (ขั้นตอนที่ 1)
เอกสาร 2	ชุมชนบ้านท่าวีว ความสำเร็จในการพัฒนา
ผู้ใช้	ผู้นำชุมชน
ใช้เพื่อ	ประกอบการศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึก
ใช้ในขั้นตอน	ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างจิตสำนึก (ขั้นตอนที่ 2)
เอกสาร 3	กระบวนการ เทคนิคการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท
ผู้ใช้	ผู้นำชุมชน
ใช้เพื่อ	ประกอบการศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึก
ใช้ในขั้นตอน	ผู้นำชุมชนศึกษาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างจิตสำนึก (ขั้นตอนที่ 2)
เอกสาร 4	รายชื่อเอกสารเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
ผู้ใช้	ผู้นำชุมชน
ใช้เพื่อ	ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
ใช้ในขั้นตอน	ผู้นำชุมชนได้รับการกระตุ้นให้สนใจการสร้างจิตสำนึก และผู้นำชุมชนศึกษาความรู้เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก (ขั้นตอนที่ 1 , 2)
หมายเหตุ	ควรให้ผู้แทนชุมชนได้ศึกษาเอกสาร 1 - 4 ด้วย เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจต่อการพัฒนาชุมชนถูกต้องเพิ่มขึ้น
เอกสาร 5	แบบสำรวจสภาพทั่วไปและลักษณะเฉพาะของชุมชน
ผู้ใช้	ผู้นำชุมชน
ใช้เพื่อ	การสำรวจสภาพทั่วไป ลักษณะเฉพาะของชุมชน
ใช้ในขั้นตอน	ผู้นำชุมชนศึกษาวิเคราะห์ชุมชน (ขั้นตอน 3.1)

- เอกสาร 6 เกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนชุมชน
 ผู้ใช้ ผู้นำชุมชน
 ใช้เพื่อ ประกอบการคัดเลือกตัวแทนชุมชน
 ใช้ในขั้นตอน การคัดเลือกตัวแทนชุมชน (ขั้นตอน 3.1)
- เอกสาร 7 ตัวอย่างการจัดตารางการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน
 ผู้ใช้ ผู้นำชุมชน
 ใช้เพื่อ ประกอบการวางแผนการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน
 ใช้ในขั้นตอน ผู้นำชุมชนฝึกอบรมตัวแทนชุมชน (ขั้นตอน 3.2)
- เอกสาร 8 ใบสั่งงานเพื่อฝึกสร้างโครงการพัฒนา
 ผู้ใช้ ตัวแทนชุมชน
 ใช้เพื่อ ฝึกสร้างโครงการพัฒนาตามเงื่อนไขที่กำหนด
 ใช้ในขั้นตอน การฝึกอบรมตัวแทนชุมชน (ขั้นตอน 3.2)
- เอกสาร 9 เกณฑ์การเลือกปัญหา (กิจกรรม) ที่จะใช้
 ผู้ใช้ ผู้นำชุมชนร่วมกับตัวแทนชุมชน
 ใช้เพื่อ คัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมในการสร้างจิตสำนึก
 ใช้ในขั้นตอน ผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการเลือกปัญหา (กิจกรรม) เพื่อที่จะทำการศึกษาค้นคว้า (ขั้นตอน 3.3)
- เอกสาร 10 รายละเอียดที่ควรทราบเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลของปัญหาสำคัญ
 ผู้ใช้ ตัวแทนชุมชน
 ใช้เพื่อ ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ
 ใช้ในขั้นตอน ตัวแทนชุมชนใช้ในขั้นตอน 3.3

กระบวนการ ๐๐๐ เกตุนิด ๐๐๐๐
การสร้างจิตสำนึก ๐๐๐๐
๐๐๐๐ ในการ พัฒนาชุมชนชนบท
๑

โดย ประเสริฐ กิติรัตน์ตระกูล
ที่ปรึกษา รศ. ดร. ทิศนา แชมมณี

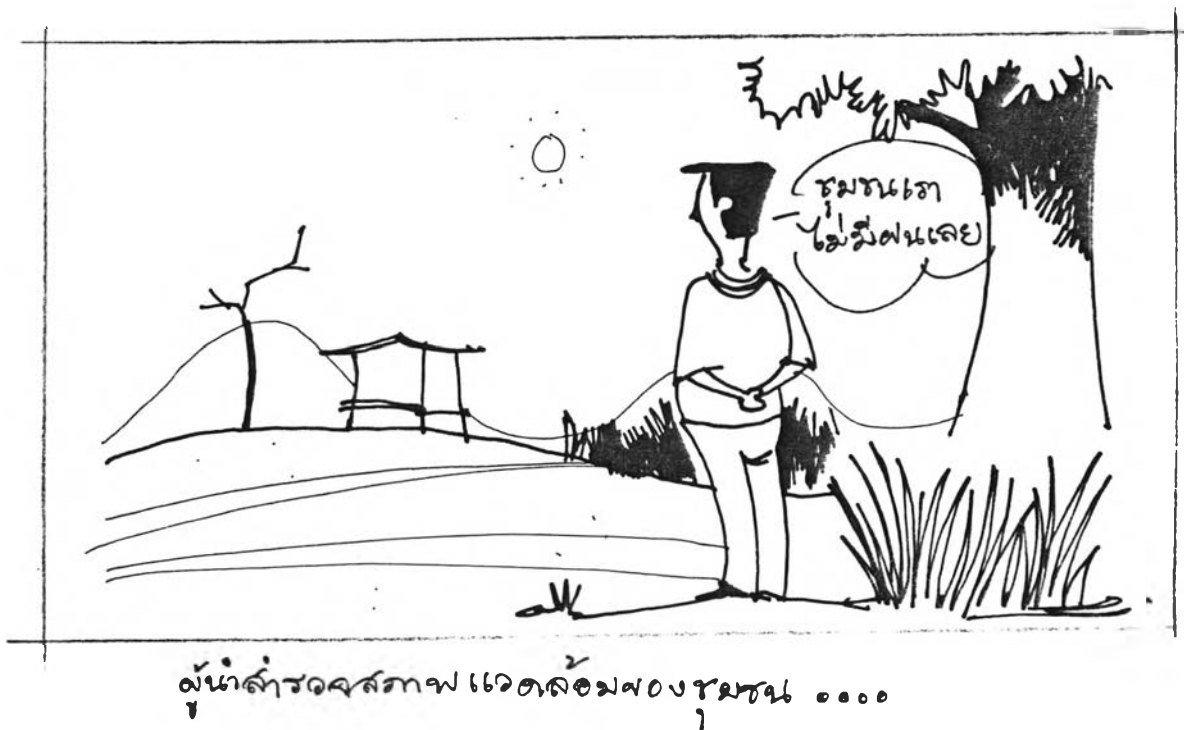
เอกสารประกอบ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แล้วทำให้คนในชุมชน มีการริเริ่ม การพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ มีความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าของในการพัฒนาชุมชน โดยมี 5 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน
2. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของชุมชน
3. การเลือกวิถีและวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน
4. การดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน
5. การติดตามผลประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน

- เพื่อ
- ค้นหาปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
 - จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่จะแก้ไขก่อนหลัง
 - ค้นหาตัวแทนชุมชนที่จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในขั้นต่อไป

ทำได้โดย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การพูดคุย การสัมภาษณ์ การอภิปราย

สิ่งที่ควรทราบ ลักษณะทั่วไป ลักษณะเฉพาะ โครงสร้างของชุมชน จำนวนประชากร อาชีพ ทรัพยากร ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ลักษณะพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและแหล่งทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชุมชน ปัญหาทั่วไป ความต้องการในการแก้ไขปัญหายของชุมชน

สิ่งที่ควรสนใจ

- รับฟังชาวบ้านให้มากที่สุด
- ช่วยชาวบ้านในการจัดลำดับความสำคัญ ความเป็นไปได้ในการแก้ไข ปัญหา
- ควรเลือกใช้วิธีและภาษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของชุมชน
- ควรเตรียมการคัดเลือกตัวแทนของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกฯ ในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

- เพื่อ
- ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาสำคัญจะได้แก้ไขได้ตรงจุด
 - แสวงหาแนวทาง ความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา

ทำได้โดย การสืบสาวและแยกแยะสาเหตุของปัญหา

- สิ่งที่ควรทราบ
- เข้าใจสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง
 - เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของชาวบ้านต่อปัญหาที่จะแก้ไข
 - ความเป็นมาของปัญหาที่จะแก้ไข
 - ความสัมพันธ์ของปัญหาสำคัญและปัญหาอื่น ๆ

สิ่งที่ควรสนใจ

- กระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกที่จะพูดคุย แสดงความคิดเห็นต่อปัญหานั้น ๆ ให้มากที่สุด
- สนใจต่อการแสดงความคิดเห็นของทุก ๆ คนอย่างเสมอภาค
- ความคาดหวังและผลกระทบในการแก้ไขปัญหา
- พยายามให้ชาวบ้านเข้าใจและยอมรับสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

หยุดการขาดมด ๑๐๐ รุมชนอย่างจริงจัง.

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกวิธีและวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน

เพื่อ - ได้วิธีและแผนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับชุมชนมากที่สุด

ทำได้โดย - ช่วยกันเสนอวิธีต่าง ๆ ที่สามารถแก้ปัญหานั้น ๆ
 - อภิปรายข้อดี, ข้ออ่อนและความเป็นไปได้ ของแต่ละวิธี
 - ชาวบ้านตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนการแก้ปัญหา
 แบ่งหน้าที่ การรับผิดชอบตามขั้นตอน

สิ่งที่ควรทราบ - ถ้าเป็นปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน จะต้องศึกษาวิธีการแก้ปัญหาในอดีตด้วยว่าได้ผลหรือไม่ อย่างไร
 - ทราบแหล่งทรัพยากร ข้อจำกัดของวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกใช้
 - ต้องทราบให้ชัดเจนว่าสิ่งที่จะต้องทำมีอะไรบ้าง จะทำอย่างไร ใคร
 จะเป็นคนทำและเริ่มลงมือเมื่อไร

สิ่งที่ควรสนใจ

- การให้ชาวบ้านเป็นผู้เลือกวิธีการแก้ปัญหา
- การแก้ปัญหาแต่ละอย่างอาจแก้ได้มากกว่า 1 วิธี ลองเสนอวิธีการใหม่ ๆ ให้ชาวบ้านได้พิจารณา
- แผนที่ได้จะมีการเขียนเป็นหลักฐานหรือไม่ก็ได้
- ในขั้นตอนการวางแผน ควรให้มีลักษณะการรับผิดชอบร่วมกันในรายละเอียดทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชน

เพื่อ ให้ชาวบ้านเกิดมีความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าของในการพัฒนาชุมชน

ทำได้โดย การมีส่วนร่วมในการร่วมลงทุน ลงแรง แสดงความคิดเห็น มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของชุมชน

สิ่งที่ควรทราบ

- รายละเอียดการทำงานแต่ละขั้นตอน และผู้รับผิดชอบ เพื่อแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจจะเกิดขึ้น
- ความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ ในแผน
- ควรมีการเตรียมตารางเวลา รายละเอียดในการทำงานแต่ละ ขั้นตอน

สิ่งที่ควรสนใจ

- ควรสร้างให้ชาวบ้านรู้จักคิดถึงต้นทุนและผลได้ผลเสียจากการดำเนินงาน
- ควรสร้างให้ชาวบ้าน สนใจระมัดระวังผลประโยชน์ โดยมีการเตรียม ญแลรักษาสิ่งทีกระทำขึ้น
- ควรทำให้ชาวบ้านเกิดมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เร็ยรู้การดำเนินการ แก้ไขปัญหาอย่างใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลและประเมินผล

เพื่อ ทราบถึงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่

- ทำได้โดย
- การรวบรวมข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร การปฏิบัติตามแผน ผลที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น
 - การร่วมอภิปรายถึงข้อดี ข้ออ่อนของการปฏิบัติงาน
 - การเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อนและหลังการทำโครงการ

- สิ่งที่ควรทราบ
- ข้อจำกัดของการทำกิจกรรมนั้น ๆ
 - วัตถุประสงค์การดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน

สิ่งที่ควรสนใจ

- ควรช่วยให้ชาวบ้านรู้จักกันหาข้อบกพร่องของการทำงานและแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวทันที
- ควรมีการประเมินทั้งการเพิ่มผลในทางจำนวนและผลที่เกิดขึ้นทางความรู้สึกของคนในชุมชนด้วย
- การกำหนดตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จจะต้องชัดเจนและปฏิบัติได้ ในกิจกรรมหนึ่ง ๆ อาจมีตัวบ่งบอกมากกว่า 1 ตัวก็ได้

เทคนิคบางประการสำหรับการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

นอกจาก 5 ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาชุมชนแล้ว ยังมีเทคนิคบางประการที่จะช่วยเสริมให้กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทได้ผลเพิ่มมากขึ้น อันได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การเผยแพร่ผลและการประเมินระดับจิตสำนึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อ ทราบรายละเอียดที่เชื่อถือได้ อันได้แก่ ทรัพยากรในหมู่บ้าน เช่น ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก แรงงาน ข้อบกพร่องของชุมชนและเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องทราบเพื่อการแก้ปัญหา

ทำได้โดย การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การพูดคุย การสัมภาษณ์ การเข้าร่วมกิจกรรม

สิ่งที่ควรทราบ - ทราบประเด็นและลักษณะของข้อมูลที่จะรวบรวม บุคคลที่จะให้ข้อมูล เพื่อเลือกวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม

สิ่งที่ควรสนใจ

- ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนเก็บข้อมูล คนให้ข้อมูล และทุกฝ่ายต่อจุดมุ่งหมายของการเก็บข้อมูล
- ต้องรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ ระเบียบ จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากขึ้น

การเผยแพร่ผล

เพื่อ ทำให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงปัญหาที่สำคัญ สาเหตุของปัญหา วิธีและแผนการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนยอมรับและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน ดังกล่าว

- ทำได้โดย
- การพูดคุยตัวต่อตัว
 - การพูดคุยในกลุ่มชาวบ้านหลังเลิกงาน
 - การเสนอในที่ประชุมตามโอกาส
 - การใช้เอกสารในเชิงข้อสรุป, รายงาน

- สิ่งที่ควรทราบ
- ควรทราบรายละเอียดของข้อความที่จะเผยแพร่อย่างลึกซึ้ง
 - ควรทราบสถานการณ์ อารมณ์ความรู้สึกของชุมชน

สิ่งที่ควรสนใจ

- ข้อความที่จะเผยแพร่จะต้องเป็นส่วนสำคัญ มีผลต่อการสร้างจิตสำนึก ทำให้ง่ายต่อการรับรู้ เป็นภาษาที่ชาวบ้านมีความคุ้นเคย อาจเป็นในรูปแบบของคำเปรียบเทียบ ภาพที่คุ้นเคย ละคร การ์ตูน
- จำนวนคนที่เผยแพร่ไม่ควรมากเกินไป เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น อภิปราย เถียงหรือลดรายละเอียดบางส่วน
- อาจมีการขัดแย้งเกิดขึ้นในระหว่างการอภิปรายจะต้องเตรียมการประสานความคิดที่ต่างกันด้วย
- ควรใช้กิจกรรมการเผยแพร่ผลเป็นการยกระดับจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน

การประเมินระดับจิตสำนึก

เพื่อ ทราบการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน ทั้งในทางจำนวน และลักษณะที่ไม่สามารถบอกเป็นจำนวน

- ทำได้โดย
- ให้ชาวบ้าน, บุคคลที่เกี่ยวข้องประเมินตนเอง
 - การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มเพื่ออภิปราย
 - การสัมภาษณ์ การพูดคุย ซึ่งจะกระทำทั้งก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

- สิ่งที่ควรทราบ
- ทราบตัวบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทั้งในทางจำนวนและลักษณะที่ไม่ใช่จำนวน
 - บุคคลที่เกี่ยวข้องควรทราบเขาและวิธีการประเมินให้ชัดเจน

สิ่งที่ควรสนใจ

- ควรทำการประเมินเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม
- ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน
- ไม่เอนเอียง หรือมีอคติในการประเมิน
- มีแผนการและเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินระดับจิตสำนึกที่เหมาะสมกับเวลาและผู้ใช้

ความจำเป็น และความสำคัญ การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

โดย ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล
ที่ปรึกษา รศ.ดร. ทิสนา แชนมณี

เอกสารประกอบ

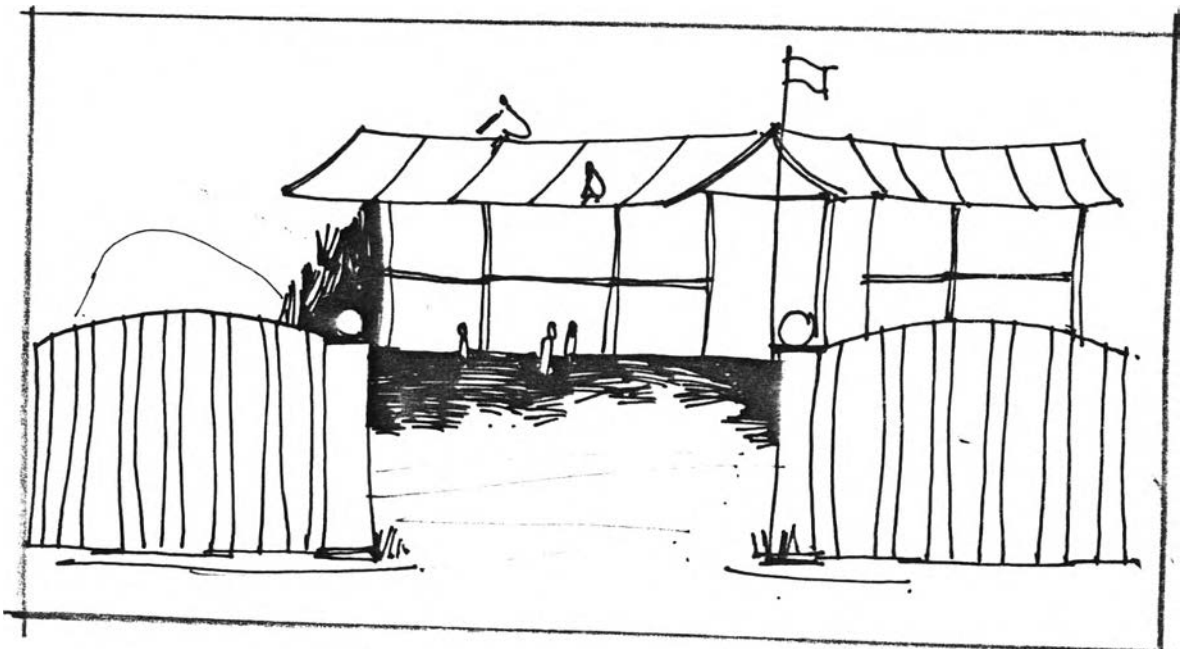
การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

● การพัฒนาชุมชน คืออะไร ●

การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเสริมให้คนในชุมชนมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในทุก ๆ ด้าน โดยมี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
2. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของชุมชนเพื่อทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาจะใดแก้ไขได้ตรงจุด
3. การเลือกวิธีและวางแผนแก้ปัญหาของชุมชนเพื่อได้วิธีและแผนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด
4. การดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
5. การติดตามผลและประเมินผลการแก้ปัญหาของชุมชนเพื่อทราบความก้าวหน้าอุปสรรค ปัญหาของการดำเนินกิจกรรมว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่

ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมพัฒนาชุมชนอะไรบ้าง และมีขั้นตอนการพัฒนาอย่างไร เป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด ...

ชาวบ้านช่วยกันสร้างโรงเรียน...

● การพัฒนาชุมชน พัฒนาอะไรในชุมชน ●

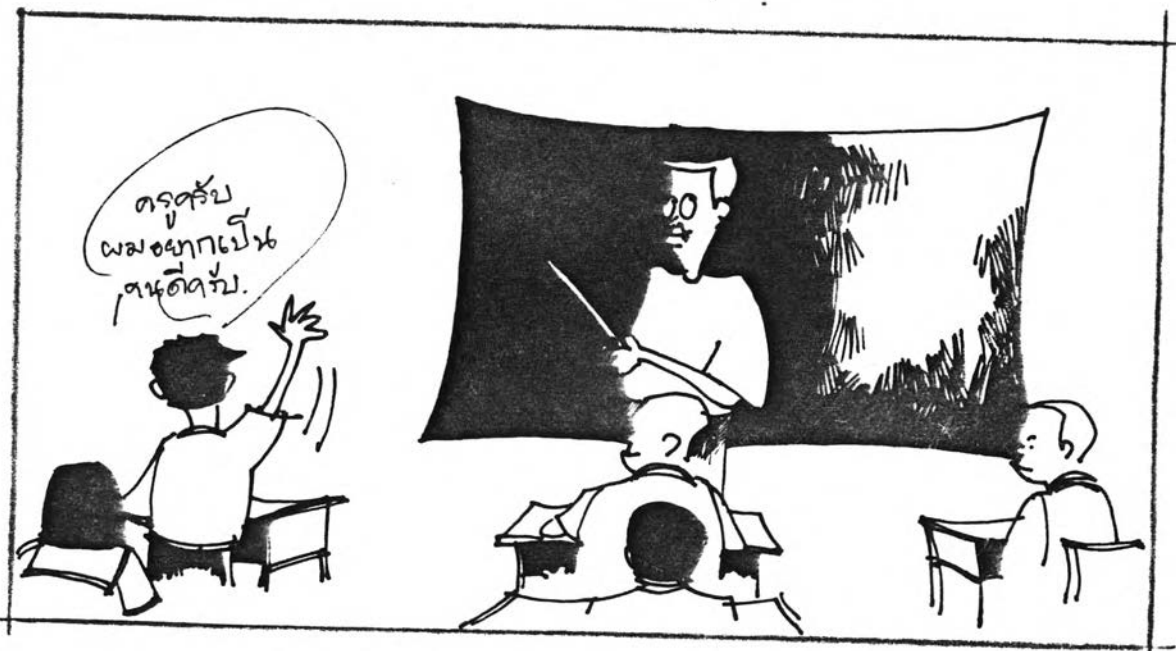
ประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ
ประเทศชาติจะพัฒนา ก็เมื่อประชาชนได้รับการพัฒนา

ประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในชนบท ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดให้แผนพัฒนาชนบทเป็นหนึ่งในสิบของแผนงานหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ควบคู่กันคือ

เน้นการพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐานคือตั้งแต่ระดับคน ครอบครัว และชุมชน โดยสนับสนุนให้ขนาดและโครงสร้างของประชากรที่เหมาะสม และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ มีความสามารถและมีสุขภาพที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ

ในชุมชนของท่านมีโครงการพัฒนาคุณภาพคนหรือไม่ ถ้ามีใครเน้นพัฒนาส่วนใดบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร ● ● ●

-- คุณครู สอนเด็กให้เป็นคนดีของชุมชน + สังคม

● สถาปัตยกรรมและศิลปะ ของกรมพัฒนาชุมชน ●

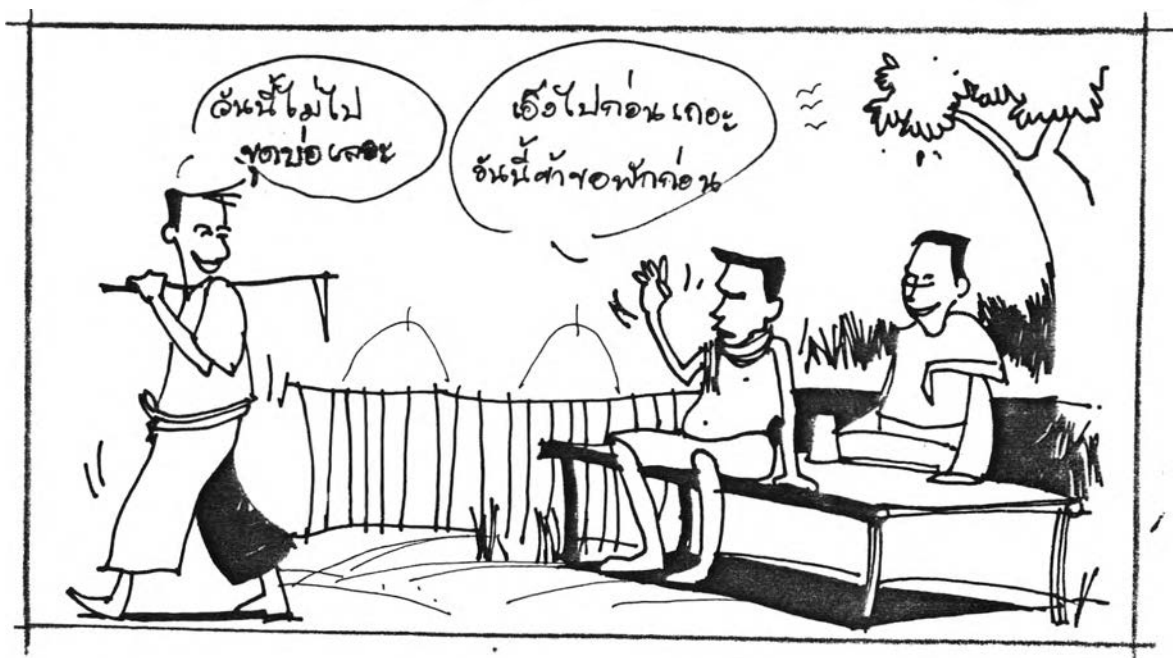
จากการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบท เมื่อปี พ.ศ. 2529 ของ
สำนักเลขาธิการ การสร้างงานในชนบท พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหา
ของชุมชนน้อยมาก และยังมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสิ่งสาธารณะประโยชน์ใน
ชุมชนของตนเอง

และมีการค้นพบว่า คนไทยมีอุปนิสัย พฤติกรรม ที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา
ชนบท คือ

- ๐ ไม่ชอบการรวมกลุ่มเพื่อทำงาน
- ๐ มีการพึ่งพาบุคคลภายนอกสูง
- ๐ ขาดการดูแลรักษาสิ่งที่ดีมา
- ๐ ขาดความกระตือรือร้นในการช่วยตัวเอง

กล่าวได้ว่า ชาวชนบทยังขาดจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน

ชุมชนของท่านมีปัญหาลักษณะอย่างไรที่กล่าวหรือไม่ ...
มีรายละเอียดอย่างไร ...

บ่อเกลือ ที่ชาวบ้านไม่สนใจช่วยเหลือตัวเอง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชุมชนตลอดจนประเทศชาติจะพัฒนาได้อย่างไร ...
 ๐๐๐๐ การแก้ปัญหาที่แท้จริง ก็คือ การแก้สาเหตุแห่งปัญหานั้น ๆ ๐๐๐

ฉนั้น จะต้องเร่งสร้างเสริมและเพิ่มจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนให้กับชาว
 ชนบท เพื่อบรรลุจุดหมายในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของแต่ละชุมชนนั้น บางบ้านอาจจะอยู่ในเกณฑ์ดี บางบ้านอาจ
 จะต้องปรับปรุง การสร้างเสริมและเพิ่มจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนนั้น สามารถสร้างได้
 ทั้งลักษณะเฉพาะบ้านหรือผสมผสานกันไปในกิจกรรมเดียวกัน

ปริกษาหารือกันหนอย

ชาวบ้านในชุมชนของท่านมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างไร

ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน

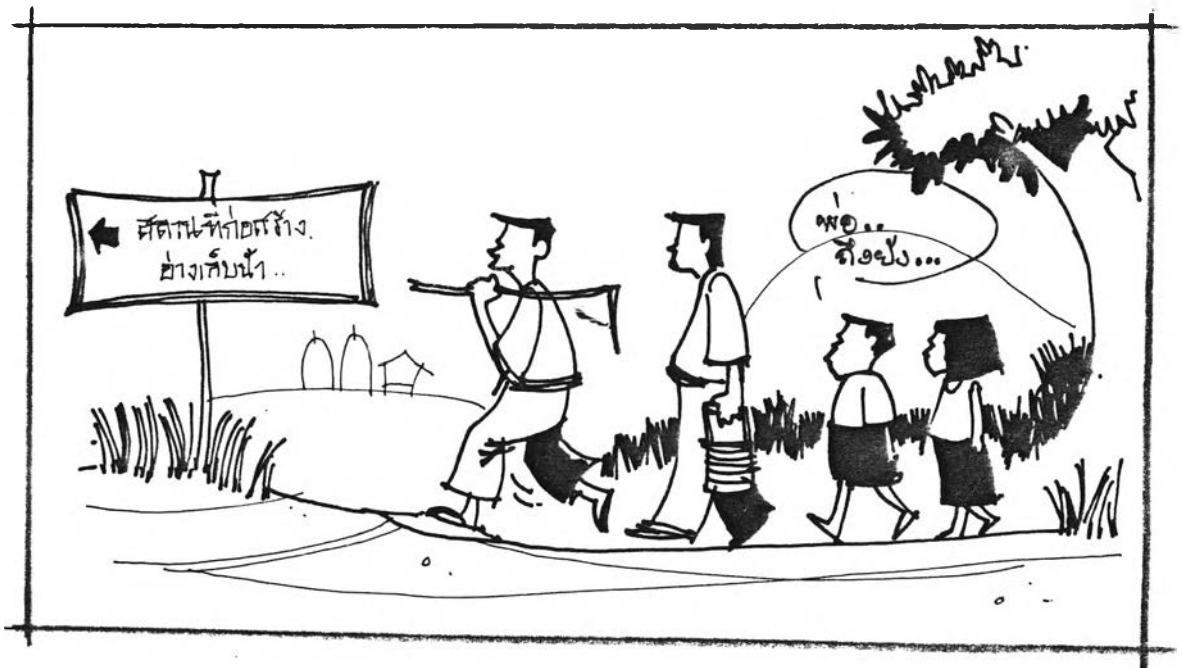
จิตสำนึก	ต้องปรับปรุง อย่างเร่ง ด่วน	ต้อง ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
1. มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา ของชุมชนและหมั่นปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น					
2. รู้จักพึ่งตนเอง กระตือรือร้นในการ แก้ไขปัญหาของชุมชน					
3. มีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา ของชุมชน					
4. มีความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ทั้งส่วนตนและของชุมชน					
5. มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการ พัฒนาชุมชน					

ผลโดยสรุปปรากฏว่า ชาวบ้านในชุมชนที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน
อยู่ในเกณฑ์ _____

● หลักการพัฒนาชุมชน ●

ในการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนใด ๆ ต้องมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. มุ่งที่จะให้ประชาชนมีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและหมั่นปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น
2. มุ่งที่จะให้ประชาชนรู้จักพึ่งตนเอง กระจือหรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
3. มุ่งที่จะให้ประชาชนมีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาของชุมชน
4. มุ่งที่จะให้ประชาชนมีความรับผิดชอบในการดำเนินงานทั้งในส่วนตนและชุมชน
5. มุ่งที่จะให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกระบวนการพัฒนาชุมชน

ชาวบ้านไปชอชกัน ชุดอ่างเก็บหนัก

ชุมชนบ้านทำว้อ

ความสำเร็จในการพัฒนา...

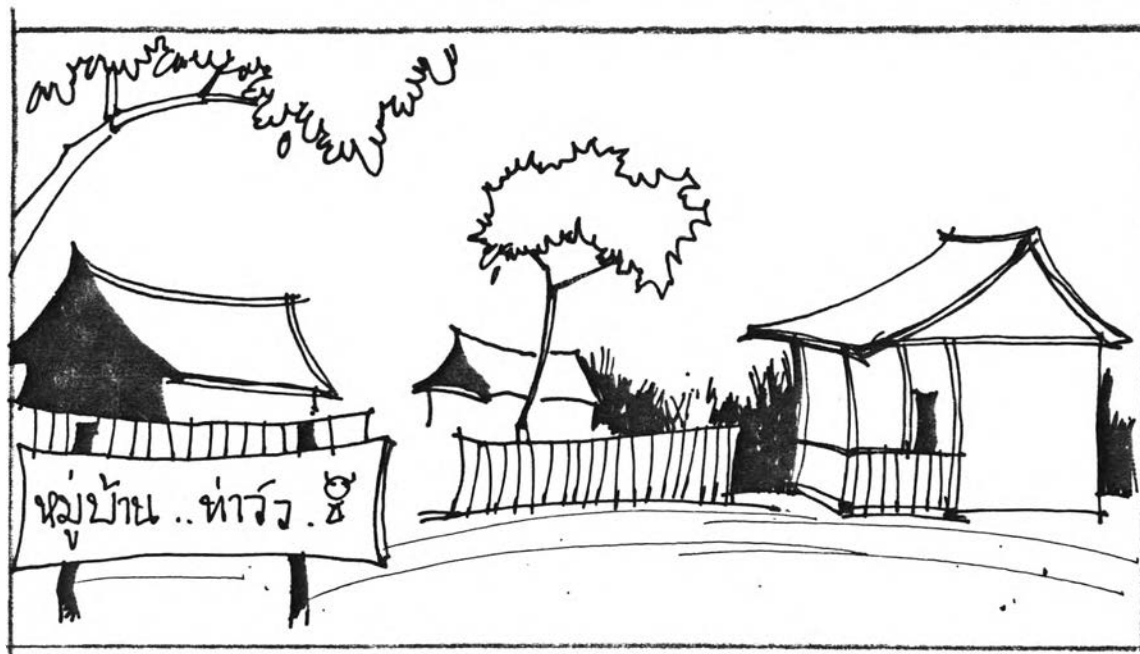
โดย ประเสริฐ กิติรัตน์ตระกูล

ที่ปรึกษา รศ.ดร.ทิสนา แคมมณี

เอกสารประกอบ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท

ชุมชนบ้านท่าวีว กับความสำเร็จในการพัฒนา..

มีหลายชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชน คนในชุมชนมีความรู้ลึก เป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนสูง โดยแต่ละชุมชนก็มีปัจจัยและวิธีการที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างงานพัฒนาชุมชนของบ้านท่าวีว ซึ่งประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง ดังนี้

2.1. ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านท่าวีว

สภาพทั่วไป หมู่บ้านท่าวีวเป็นหมู่บ้านขนาดกลางในภาคอีสานมีประมาณ 250 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่อาชีพทำนาทำไร่ ปอ มันสำปะหลัง ข้าวโพด บ้างเล็กน้อย เลี้ยงวัวควายเพื่อใช้แรงงาน คนหนุ่มสาวออกจากหมู่บ้านไปหางานทำ

มีปัญหาหลัก คือ แห้งแล้ง ขาดน้ำ ข้าวและผลผลิตขายไม่ได้ราคา ขายที่ดินทำกิน และยังมีปัญหาการเล่นหวยใต้ดิน ชาวบ้านมองไม่เห็นหนทางของการแก้ปัญหา

ปัญหาที่ต้องการพัฒนา

- เพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน
- หาอาชีพที่สามารถทำได้ในชุมชน โดยที่คนในหมู่บ้านไม่ต้องออกไปขายแรงงานนอกหมู่บ้าน

จุดเริ่มของการพัฒนา

ครูสน ใจงาม วัย 45 ปี เป็นครูสอนในระดับประถมศึกษา อยู่ในหมู่บ้าน มาหลายปี ครูสนได้สอนคนมาหลายรุ่น ลูกศิษย์บางคนแต่งงานและมีลูกแล้ว ครูสนก็สอน ลูกของลูกศิษย์อีกด้วย ตลอดเกือบ 20 ปี ของชีวิตการเป็นครู ครูสนต้องคอยเป็นที่ปรึกษา ปรับทุกข์ให้กับชาวบ้านและจะพบกับปัญหาเดิมเกือบทุกปี คือ ความยากจน ความแห้งแล้ง ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ผลผลิตขายไม่ได้ราคา นับวันปัญหาขาดที่ทำกินก็ทวีความรุนแรง เรื่อย ๆ

ประมาณปี 2525 ชาวบ้านมาปรึกษาครูสนเพิ่มมากขึ้นและถี่ขึ้น เพื่อขอให้ แนะนำวิธีการแก้ไขความยากจน และแก้ปัญหาขาดน้ำเพื่อการเพาะปลูก ซึ่งตั้งแต่นั้น ได้ตอกย้ำว่าครูสนต้องคิดใคร่ครวญตลอดเวลา

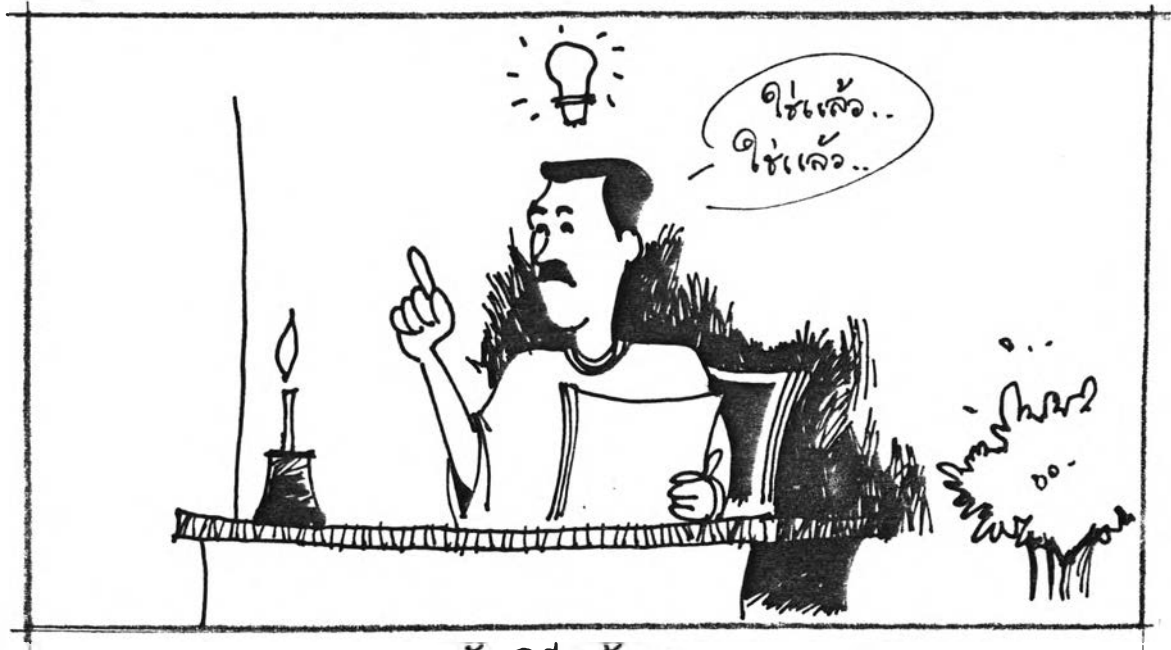
ครูสนและกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านได้ใช้เวลาในตอนค่ำคืน พุทธศตวรรษถึงปัญหาเหล่านี้ และมีการหาแนวทางแก้ไขอยู่เสมอ โดยมีทั้งการอ่านจากเอกสาร ไปดูงานในที่ที่เขา ประสบผลสำเร็จ และเอาตัวอย่างมาทดลองทำในชุมชนบ้าง ลองผิดลองถูกบ้าง

ประมาณปี 2527 ครูสนได้สรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับการทำมาหากินและ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

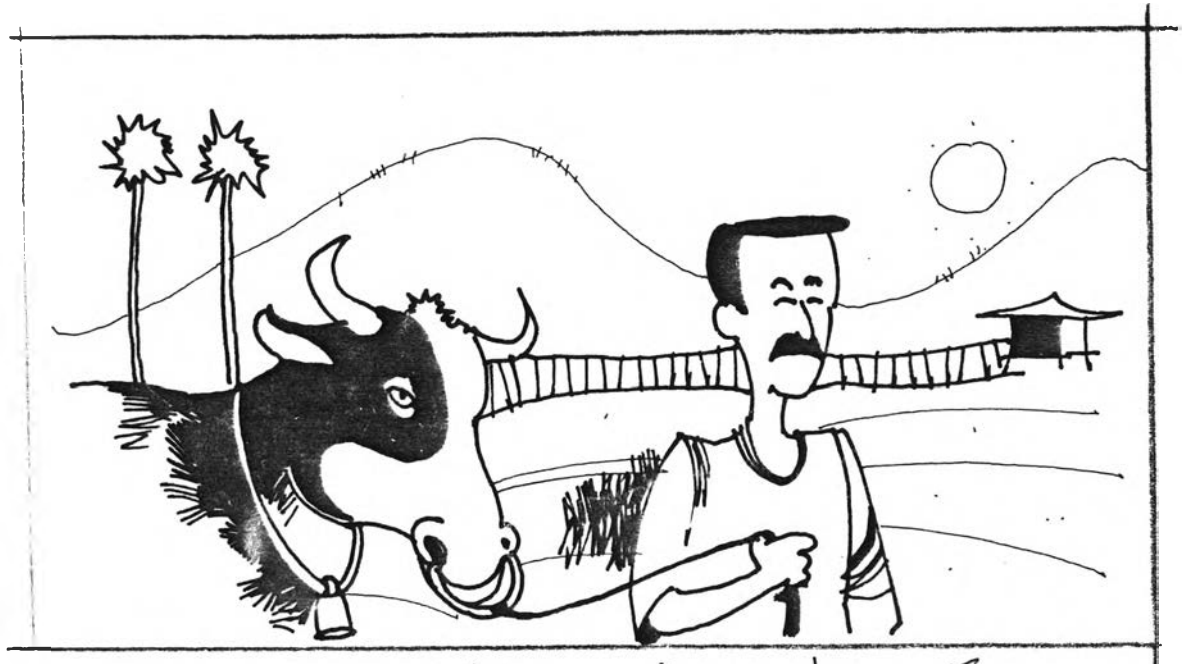
กลุ่มที่ 1 กลุ่มชาวบ้านที่ห่านาทำไร่อย่างเดี่ยว มีประมาณ 150 ครอบครัว ผลปรากฏว่ามีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น แต่ที่กินทำกินกลับลดลง ลูกหลานได้เรียนเพียงแค่ ป.4 ป.6

กลุ่มที่ 2 กลุ่มชาวบ้านที่ห่านาทำไร่แต่ไม่มากเท่ากลุ่มแรกและมีการเลี้ยง วัวที่ในบ้านเพื่อขายบ้าง มีประมาณ 70 ครอบครัว ผลปรากฏว่ามีหนี้สินเล็กน้อยลูกหลาน สามารถเรียนถึงระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มที่ 3 กลุ่มชาวบ้านที่ห่านาทำไร่บ้างเล็กน้อยและมีการเลี้ยงวัวจำนวน 10-20 ตัว และมีการทำอาชีพเสริมเช่น ทอผ้า ถักขายเล็กน้อย มีประมาณ 30 ครอบครัว ปรากฏว่าแทบไม่มีหนี้สินเลย ลูกหลานสามารถเรียนได้ถึงระดับอาชีวะ - อุดมศึกษา

ครูสน พบแล้ว วิธีแก้ไข

ครูสอนและชาวบ้านได้ทดลองเลี้ยงวัว เพิ่มขึ้นมากขึ้น

จากข้อสังเกตชุดนี้ ครูสอนและผู้นำชาวบ้านจึงได้ลงมือเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและรายได้จากการผลิตในแต่ละประเภทมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งได้ข้อค้นพบว่าการเลี้ยงวัวได้ผลตอบแทนมากกว่าการทำนาทำไร่ ในกรณีที่ดินและแรงงานเท่า ๆ กัน และนำผลดังกล่าวไปพูดคุยกับชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ทั้งในลักษณะตัวต่อตัว และวงสนทนาของชาวบ้าน

ในปี 2527 นั้นเอง ครูสอนและกลุ่มผู้นำและชาวบ้านบางส่วนได้ริเริ่มทดลองเลี้ยงวัวก็เพิ่มขึ้น ซึ่งในกระบวนการเลี้ยงวัว มีอุปสรรคที่พบได้แก่ การเลี้ยงวัวแบบธรรมชาติ (ดั้งเดิม) ทำให้วัวแคะ ผอมโซและกลายเป็นจำนวนมาก ขาดการประสานงานกับหน่วยงาน, บุคคลที่เป็นแหล่งวิชาความรู้และขาดเงินทุนที่จะใช้ในการขยายพันธุ์ ขำรุงพันธุ์วัว

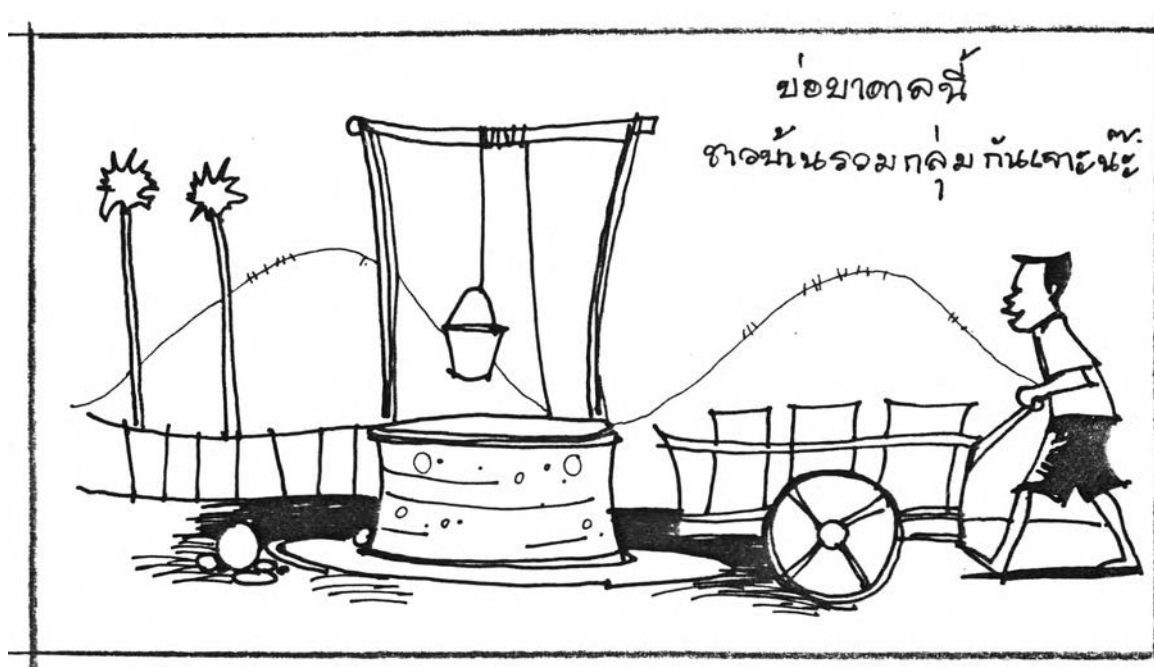
เมื่อกลุ่มประสบกับปัญหา จึงได้ร่วมกันคิดเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลปรากฏ คือ จะต้องมีการตั้งผู้เป็นตัวแทนของผู้เลี้ยงวัวเพื่อรวบรวมปัญหาและดำเนินการติดต่อประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาย่างจริงจังในที่สุด ประมาณปลายปี 2528 ก็ได้เกิดกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านท่าวัวขึ้น

ปัจจุบัน กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านท่าวัวได้เป็นที่รวมศูนย์ของชาวบ้าน ในการแก้ไขปัญหากับการเลี้ยงวัว ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ของชุมชน มีการสร้างกฎระเบียบสำหรับสมาชิก การระดมทุน การกำหนดแผนพัฒนาหมู่บ้าน เช่น

การสร้างกฎระเบียบ: - ถ้าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ไม่มาประชุมจะต้องแจ้งสาเหตุให้ทราบและถ้าขาดการประชุม 3 ครั้ง โดยไม่แจ้งสาเหตุจะถูกตัดจากการเป็นสมาชิก

การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงวัว: - การรวมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมทุนเจาะน้ำบาดาล เพื่อแก้ปัญหาการขาดน้ำดื่มสำหรับวัวในฤดูแล้ง

การพัฒนาหมู่บ้าน: - การเสนอโครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงวัวเพื่อเป็นอาชีพหลักของชุมชน

ในปัจจุบัน ชาวบ้านประมาณ 150 หลังคาเรือน (กว่าร้อยละ 70) ได้มีการเลี้ยงวัวในครัวเรือน และเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านท่าวีว ซึ่งแต่ละครัวเรือน จำนวนนี้สินได้ลดลง มีวัวเป็นหลักทรัพย์เพิ่มมากขึ้น ได้แสดงบทบาทในการเป็นสมาชิกกลุ่ม รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม สละแรงงานให้แก่กลุ่มในบางโอกาส ให้ความร่วมมือในการร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนากลุ่มและพัฒนาชุมชนของตน ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนที่มีระดับจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนสูงแห่งหนึ่ง

ท่านคงอยากให้ชุมชนของท่านมีการพัฒนา เช่นเดียวกับบ้านท่าวีว
ใช่ไหมครับ.....

อะไรที่มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาบ้านท่าวีว ท่านคิดว่า
มีอะไรบ้างครับ.....

องค์ประกอบของการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน

จากรูปธรรมงานพัฒนาชุมชนของบ้านท่าวีว สามารถกล่าวได้ว่า การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน มีองค์ประกอบหลัก ๆ ดังนี้

1. มีผู้นำชุมชนที่สามารถนำชุมชนได้ทั้งในเชิงความคิดและการปฏิบัติ ได้แก่ ครูสอนและกลุ่มผู้นำ
2. มีการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างจริงจัง ได้แก่ การที่ครูสอนอยู่ในชุมชน ได้รับฟังและเห็นสภาพของปัญหาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการได้พูดคุยถึงปัญหาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตในชุมชน
3. มีการดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก ได้แก่ การเริ่มศึกษาสาเหตุของปัญหาความยากจน หาทางออกและหาความเป็นไปได้โดยการเริ่มทดลองเลี้ยงวัว การก่อตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านท่าวีว การระดมความคิดและการปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาคาเลี้ยงวัวและการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้จริง
4. มีการเผยแพร่ผลในชุมชน ได้แก่ การพูดคุยถึงผลการเปรียบเทียบการลงทุน รายได้จากการทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ในหมู่บ้านทั้งลักษณะตัวต่อตัว และการพูดคุยเป็นกลุ่ม และการพูดคุยของชาวบ้านในหมู่บ้านเอง ซึ่งทำให้ชาวบ้านเข้าใจสาเหตุของปัญหา มีความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาและสนใจที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น

ปริศนาหรือก้นหนอย

1. สภาพชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ มีทรัพยากรอะไรบ้าง ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ชุมชนมีปัญหาและความต้องการแก้ไขอะไรบ้าง
2. ท่านจะมีวิธีการเรียนรู้สภาพชุมชน ปัญหาและความต้องการของชุมชนเพิ่มเติมได้อย่างไร

รายชื่อเอกสารเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

1. บุญทัน คอกโธสง. กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รัชดา, 2529.
2. ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล. ทางเลือกใหม่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
3. พจน์ บุญรัตพันธุ์. การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
4. ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.
5. วันรักษ์ มีงมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
6. วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร, 2532.
7. วีระพล สุวรรณนันท. กระบวนการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์ จำกัด, 2532.
8. สานิตย์ บุญชู. การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
9. สานิตย์ บุญชู. คู่มือฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2530.
(แปลจาก Manual for Training in Rural Development Planning เขียนโดย Hiran D. Dias and B.W.E. Wickramanayake)
10. อคิน รพีพัฒน์. ปัญหาการพัฒนาชนบท : บทเรียนจากกรณีกกระบัตร์. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.

แบบสำรวจ สภาพทั่วไปและลักษณะเฉพาะของชุมชน

1. ลักษณะทางกายภาพ มีพื้นที่รวม _____ ไร่ _____ ตร.กม.
 - 1.1. พื้นที่เพาะปลูก เป็นที่ราบ _____ ไร่ ภูเขา _____ ไร่ รวม _____ ไร่
 - 1.2. น้ำและแหล่งน้ำ มีแม่น้ำ, ลำธาร, คลองธรรมชาติ _____ สาย ก/ข _____
มีหนอง, สระปิ้ง _____ แห่ง พท.รวม _____
 - 1.3. ป่าไม้ที่มี ได้แก่ _____
 - 1.4. สัตว์ป่าที่มี ได้แก่ _____
 - 1.5. ของป่าที่มี ได้แก่ _____
 - 1.6. สิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ _____
2. การขนส่งและคมนาคม ระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอ _____ กม.
เป็นทางลาดยาง _____ กม./ลูกรัง _____ กม.
- มีเส้นทางจากภายนอกเข้าหมู่บ้าน _____ ทาง
- การคมนาคม _____
3. ประชากร หมู่บ้านนี้มี _____ ครัวเรือน ประชากร _____ คน
ช. _____ คน ญ. _____ คน เฉลี่ยต่อครัวเรือน _____ คน
4. การศึกษา มีโรงเรียน _____ โรงเรียน
 1. ชื่อโรงเรียน _____ เปิดถึงชั้น _____ ครู _____ คน นักเรียน _____ คน
 2. ชื่อโรงเรียน _____ เปิดถึงชั้น _____ ครู _____ คน นักเรียน _____ คน
 3. จำนวนเด็กที่จบชั้น ป.6 แล้วเรียนต่อ _____ คน
5. สาธารณสุข มีสถานบริการสาธารณสุข _____ แห่ง เจ้าหน้าที่ _____ คน
รายละเอียดของเจ้าหน้าที่ _____
จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีส่วน _____ ครัวเรือน
เมื่อเจ็บป่วยจะทำการรักษาโดย _____

6. คำสนา พุทธ มีวัด _____ วัด พระ _____ รูป อื่น ๆ _____
 อื่น ๆ _____

7. กลุ่มและการมีส่วนร่วม

ชื่อกลุ่ม	จำนวน กลุ่ม	จำนวนสมาชิก			ก่อตั้ง เมื่อ	หมายเหตุ
		ช	ญ	รวม		
1. _____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
2. _____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
3. _____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
4. _____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
5. _____	_____	_____	_____	_____	_____	_____

ข้อมูลเพิ่มเติม _____

8. การกระจายตัวทางอาชีพของครัวเรือน

เกษตรกรรม _____ ครัวเรือน

ค้าขาย _____ ครัวเรือน

รับจ้าง _____ ครัวเรือน

อุตสาหกรรมในครัวเรือน _____

อื่น ๆ _____

9. สินเชื่อ แหล่งเงินกู้มีที่แหล่ง _____ ได้แก่

1. _____ อัตราดอกเบี้ย _____ ต่อปี

2. _____ อัตราดอกเบี้ย _____ ต่อปี กู้เพื่อ _____

3. _____ อัตราดอกเบี้ย _____ ต่อปี กู้เพื่อ _____

4. _____ อัตราดอกเบี้ย _____ ต่อปี กู้เพื่อ _____

10. ผลผลิตทางการเกษตร

อันดับ	ชื่อพืช	พท.ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย กก/ไร่	หมายเหตุ/ปัญหา
1.	_____	_____	_____	_____
2.	_____	_____	_____	_____
3.	_____	_____	_____	_____
4.	_____	_____	_____	_____
5.	_____	_____	_____	_____

11. ความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้าน/โครงการพัฒนา

อันดับ	ชื่อโครงการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.	_____	_____	_____
2.	_____	_____	_____
3.	_____	_____	_____

12. สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข

อันดับ	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
1.	_____	_____	_____
2.	_____	_____	_____

อันดับ	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
3.	_____	_____ _____ _____	_____ _____ _____

13. ข้อคิดเห็น สิ่งประทับใจ สิ่งที่น่าสนใจของหมู่บ้าน

เกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนชุมชน

ทำการคัดเลือกตัวแทนชุมชน จำนวน 5 - 7 คน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นบุคคลที่ทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนอยู่บ้างแล้วได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชนและมีแนวโน้มจะเป็นผู้นำในอนาคต
2. มีความสนใจ และยินดีเข้าร่วมการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ
3. มีความคล่องตัว สามารถจัดสรรเวลาได้ ไม่ต้องไปทำมาหากินนอกชุมชนตลอดการทดลอง 4 เดือน และสละเวลามาร่วมกิจกรรมตามแผนได้โดยไม่เดือดร้อนต่อครอบครัว
4. ไม่จำกัดเพศ วัย ระดับการศึกษา แต่ต้องมีสุขภาพดี สามารถร่วมกิจกรรมต่อเนื่องได้

ตัวอย่าง การจัดตารางการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน

วันที่ 1

9.00 - 10.00	<u>กิจกรรม</u>	- ปฐมนิเทศร่วมกัน
	<u>วิธีการ</u>	- ชี้แจงรายละเอียด/ซักถาม/เสนอแนะ การดำเนินการฝึกอบรม
10.00 - 16.00	<u>กิจกรรม</u>	- ผู้นำให้ความรู้แก่ตัวแทนชุมชน
	<u>วิธีการ</u>	- พุคคฺย, ซักถาม, เล่าประสบการณ์ บรรยาย ประกอบรูปธรรมของงานพัฒนา
12.00 - 13.00	พัก	
20.00 - 22.00	<u>กิจกรรม</u>	- ตัวแทนชุมชน เสนอกิจกรรมพัฒนาเฉพาะหน้า - ตัวแทนชุมชนฝึกทำแบบการพัฒนา
	<u>วิธีการ</u>	- ระดมความคิดเห็น เสนอเหตุผลสนับสนุน - ฝึกสร้างโครงการพัฒนาตามเงื่อนไขที่กำหนด ทุกคนมีส่วนร่วม

วันที่ 2

9.00 - 12.00	<u>กิจกรรม</u>	- ตัวแทนชุมชนฝึกทำการเผยแพร่ในชุมชน นำ ข้อมูลมาให้ประชุมร่วมพิจารณา ปรับแผนการ พิจารณา
	<u>วิธีการ</u>	- นำแผนพัฒนาไปเผยแพร่ในชุมชน นำผลมาปรับ แผนร่วมกันในที่ประชุมใหญ่
12.00 - 13.00	พัก	
13.00 - 16.00	<u>กิจกรรม</u>	- ผู้นำชุมชน เสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชน ความต้องการของชุมชนให้ที่ประชุมรับทราบ
	<u>วิธีการ</u>	- โดยการบรรยาย อภิปราย แสดงความคิดเห็น
19.00 - 22.00	<u>กิจกรรม</u>	- สันทนาการพื้นบ้าน เพื่อสร้างบรรยากาศการมี ส่วนร่วมระหว่างคนทั้งชุมชน
	<u>วิธีการ</u>	- จัดรายการสันทนาการ บันเทิง

วันที่ 3

9.00 - 12.00	<u>กิจกรรม</u>	- ผู้นำเสริมความรู้ให้กับตัวแทนชุมชน
	<u>วิธีการ</u>	- เสริมความรู้ในส่วนที่ยังบกพร่อง ชักถาม แสดงความคิดเห็น
12.00 - 13.00	พัก	
13.00 - 15.00	<u>กิจกรรม</u>	- วางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไปร่วมกัน
	<u>วิธีการ</u>	- ผู้นำ ตัวแทนวางแผนร่วมกัน แจกแจง รายละเอียดของงาน บทบาทของแต่ละคน มอบหมายงานที่จะต้องรับผิดชอบ

หมายเหตุ เวลาปรับได้ตามความเหมาะสม

ตารางการฝึกอบรมตัวแทนชุมชน
 เรื่อง ความรู้/ทักษะเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท
 14 - 16 ธันวาคม 2532 ห้องประชุมเอนกประสงค์
 โรงเรียนบ้านรัตนะ ต.โนนทอง อ.เวียงใหญ่ จ.ขอนแก่น

วัน/เวลา	กิจกรรม
วันที่ 14 ธ.ค. 32	
9.00 - 10.00	- พิธีเปิด โดยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านรัตนะ ปทุมณี เทศ รวมกัน <u>วิธีการ</u>
10.00 - 12.00	- ชี้แจงรายละเอียด/ซักถาม/เสนอแนะต่อการดำเนินการ ฝึกอบรม - ผู้นำให้ความรู้แก่ตัวแทนชุมชน <u>วิธีการ</u> - ทुकคุย, ซักถาม, เล่าประสบการณ์ บรรยายประกอบรูปธรรม ของงานพัฒนา - การศึกษาชุมชนและการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในชุมชน โดยอาจารย์สน รุปลุง, นายจวง เหยี้ยภูมิ
12.00 - 13.00	พักรับประทานอาหารร่วมกัน
13.00 - 14.30	- การวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนในลักษณะของโครงการพัฒนา ชุมชน โดย ผู้นำหมู่บ้าน บ้านรัตนะ, อาจารย์วิชัย จันทร์มณี
14.30 - 16.00	- การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ งานพัฒนาในชุมชน พ่อเล็ค ประธานกลุ่มเลี้ยงสัตว์บ้านรัตนะ, อาจารย์รณรงค์ บะคะ
18.30 - 19.30	รับประทานอาหารร่วมกัน
19.30 - 22.00	- ตัวแทนชุมชนฝึกสร้างโครงการเชิงพัฒนาเพื่อชุมชน <u>วิธีการ</u> - ระดมความคิดเห็น ฝึกสร้างโครงการพัฒนาตามเงื่อนไขที่กำหนด

วัน/เวลา	กิจกรรม
วันที่ 15 ธ.ค.32	
7.00 - 8.00	- ตัวแทนชุมชนรวบรวมความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อโครงการพัฒนาที่สร้างขึ้น <u>วิธีการ</u>
8.00 - 9.00	- ไปสัมภาษณ์ พุศุคย์ ถามความคิดเห็นในชุมชน รับประทานอาหารร่วมกัน
9.00 - 10.30	- ผู้นำชุมชน, ตัวแทนชุมชน ร่วมกันปรับโครงการพัฒนาที่สร้างขึ้น <u>วิธีการ</u>
10.30 - 12.00	- รายงานโครงการพัฒนา ข้อคิดเห็นต่อโครงการ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ปรับแผน - ผู้นำเสริมความรู้ เสริมประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนให้กับตัวแทนชุมชน <u>วิธีการ</u>
12.00 - 13.00	- เสริมความรู้, ประสบการณ์ จากการฝึกทำโครงการพัฒนาโดยการซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์ รับประทานอาหารร่วมกัน
13.00 - 16.00	- การค้นหาความต้องการในการพัฒนาเฉพาะหน้าของหมู่บ้าน รัตนะ - กลุ่มผู้นำ เสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนา, เสนอโครงการพัฒนาตามแผนของหมู่บ้าน ที่ประชุมร่วมกัน เสนอโครงการกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาของหมู่บ้าน <u>วิธีการ</u>
	- โดยการบรรยาย, แสดงความคิดเห็น, ระดมความคิดเห็น

วันที่/เวลา	กิจกรรม
วันที่ 15 ธ.ค.32 19.30 - 22.00	<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในชั้นต่อไป <p><u>วิธีการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การแสดงศิลปะพื้นบ้าน สันทนาการในลักษณะที่ทุกคนมีส่วนร่วม
วันที่ 16 ธ.ค.32 9.00 - 12.00	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน สรุป-ประเมินผลการจัดการและผลการฝึกอบรม
12.00 - 13.00	<p><u>วิธีการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกลุ่ม อภิปราย ถาม-ตอบ และแสดงความคิดเห็น
13.00 - 16.00	<p>รับประทานอาหารร่วมกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในชั้นต่อไป <p><u>วิธีการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกลุ่ม สืบรวจเวลาและความพร้อมของผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นและการพิจารณาแนวทางแก้ไข

การระดมความคิดเห็น

การระดมความคิดเห็น มีลักษณะดังนี้

- เป็นวิธีการประชุมใช้เพื่อเลือกปัญหา. หาสาเหตุวิธีการและแนวทางแก้ไข หรือหาข้อยุติในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น
- เป็นวิธีการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มคนให้ได้มากที่สุด ในเวลาสั้นที่สุด เน้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการปฏิบัติ ความคิดที่เสนอไม่ถือเป็นความถูกต้อง ความผิด เมื่อได้แสดงความคิดเห็นทุกคนแล้วก็จะช่วยกันเลือกความคิดที่มีความเป็นไปได้ และเป็นแนวทางที่ดีที่สุดไปดำเนินการ
- สมาชิกทุกคนเข้าใจและยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม หลักเกณฑ์และวิธีการทำงานร่วมกัน เป็นทีม เชื่อมั่นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก มีการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์เสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น สามารถทำได้หลายวิธี คือ
 1. แบบเปิดเผย ให้แสดงความคิดเห็นทันทีและสรุปผล
 2. แบบปิด ให้เขียนความคิดเห็นให้ประธานแล้วประธานทำการสรุป
 3. แบบผสม ให้แสดงความคิดเห็นทุกคนแล้วประธานไปสรุปแล้วค่อยมาแจ้งข้อสรุปในโอกาสต่อไป

- เงื่อนไข
1. สมาชิกไม่ควรเกิน 10 - 15 คน ถ้ามีคนมากเกินไปควรแบ่งกลุ่ม
 2. มีความเป็นกันเอง ไม่วิจารณ์ความคิดคนอื่น
 3. ความคิดเห็นยิ่งมากยิ่งดี ผู้ประชุมควรหลากหลาย
 4. ไม่ควรใช้เวลานานจนเกินไป
 5. ถ้าคิดสิ่งใหม่ ๆ ไม่ออกให้คิดต่อจากคนอื่น

วิธีการ ประธานควรแจ้งและดำเนินการดังนี้

1. แจ้งวิธีการประชุมว่ามีลักษณะอย่างไร ควรบอกหลักเกณฑ์ให้สมาชิกทราบ
2. กำหนดเวลาให้ชัดเจนโดยเริ่มจากการเสนอปัญหา, หัวข้อ
3. มีผู้ทำหน้าที่บันทึกความคิดเห็น และควรมีการขยายความคิดเห็น รวมความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน เรียงลำดับความสำคัญ
4. ประธานสรุปผลที่ได้

ตัวอย่างการระดมความคิดเห็นเรื่องการรวบรวมข้อมูล

ในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ "การรวบรวมข้อมูล" นั้น มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้ที่ระดมความคิดเห็นได้แสดงความคิดเห็น ความเข้าใจอันเกิดจากการได้รับมารวมทั้งประสบการณ์ตรงของตนเองเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลใหม่มากที่สุด

2. เพื่อจัดทำหมวดหมู่ความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดของสมาชิก
3. เพื่อที่ผู้นำหรือวิทยากรจะได้เสริมความรู้ในส่วนที่ยังขาดให้ครบถ้วนต่อไป

วิธีการ

1. ประธาน ผู้นำกลุ่ม ตั้งประเด็นให้สมาชิกระดมความคิดเห็นจากคำว่า "การรวบรวมข้อมูล" สามารถแยกเป็นประเด็นย่อยๆดังนี้
 1. ข้อมูลหมายถึงอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร ระยะเวลา 30 นาที
 2. เราสามารถได้ข้อมูลมาควยวิธีการอะไรบ้าง
 3. แต่ละวิธีการที่จะเก็บข้อมูลนั้นมีลักษณะพิเศษหรือจะทองคำเนนการอย่างไร
2. ประธานรวบรวม สรุปผลจากการระดมความคิดเห็น ระยะเวลา 10 นาที
3. วิทยากร ผู้นำ เสริมความรู้ให้ครบถ้วน ระยะเวลา 10 นาที

ใบสั่งงาน

ให้ตัวแทนชุมชนปรึกษาหารือกันดังนี้

เนื่องในโอกาสปีใหม่ 2533 (หรืออาจจะใช้โอกาสอื่น ๆ แทนก็ได้ เช่น วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ เป็นต้น) ที่จะมาถึงนี้ คนในหมู่บ้านได้ร่วมกันบริจาคเงิน 2,000.00 บาท เพื่อให้เป็นทุนในการจัดงานปีใหม่ของหมู่บ้าน แต่ยังคงกิจกรรมและผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ จึงให้กลุ่มตัวแทนชุมชนช่วยกันดังนี้

1. จัดทำโครงการงานตามที่กลุ่มเลือก โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ
2. ให้นำโครงการดังกล่าวไปตามความคิดเห็นจากผู้ใหญ่ที่เราเคารพนับถือในหมู่บ้านอย่างน้อย 5 คน ว่าเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการดังกล่าวให้มีความเหมาะสมมากที่สุด

1. ชื่อโครงการ _____
2. วัตถุประสงค์
 1. (เพื่อบรรลุอะไรในชุมชน)
 2. _____
 3. _____
3. วิธีดำเนินการ
 1. (ต้องทำอะไรบ้าง ที่ขั้นตอนงานจึงจะประสบผลสำเร็จ)
 2. _____
 3. _____
4. กิจกรรม
 1. (ในโครงการมีงานย่อยอะไรบ้าง แต่ละอย่างมีรายละเอียดอย่างไร)
 2. _____
 3. _____
5. ระยะเวลา _____
6. สถานที่ _____
7. งบประมาณ (ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัสดุอุปกรณ์ สิ่งของอื่นๆ)
8. ผู้รับผิดชอบ (ใครต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง แจกแจงให้ชัดเจน)
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ (โครงการนี้ผ่านไปแล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับชุมชนบ้าง)
10. การติดตามผล ประเมินผล (การติดตามโครงการว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่)

ขั้นตอนในการวางแผน

ในการวางแผนนั้น จะต้องมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เข้าใจและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เป็นอยู่
2. กำหนดลักษณะปัญหา ชี้ความสามารถ ความสามารถพิเศษ
3. กำหนดจุดประสงค์ที่มุ่งหมายจะทำให้สำเร็จ
4. กำหนดให้แน่ชัดว่าจะสามารถทำให้บรรลุจุดประสงค์ได้อย่างไร
5. กำหนดลักษณะโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
6. เลือกโครงการตามลำดับความสำคัญก่อนหลังและทรัพยากรที่หาได้ เช่น เงิน แรงงาน
7. กำหนดเวลาในการปฏิบัติโครงการตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง
8. กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างโครงการต่าง ๆ
9. กำหนดว่าจะดำเนินงานโครงการอย่างไร
10. จัดการโครงการตามลำดับเวลาและกำหนดแผน
11. เริ่มการดำเนินงานโครงการ
12. ตรวจสอบดูความก้าวหน้าและประเมินผล
13. ปรับปรุงตามความจำเป็นถ้าหากงานไม่ก้าวหน้า หรือผลตอบแทนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง
14. ตรวจสอบขั้นสุดท้าย หรือประเมินผลแผนงาน ให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้
15. เริ่มต้นจากขั้นที่ 1 เมื่อจะเริ่มวงจรของการวางแผนครั้งต่อไป

เกณฑ์การเลือกปัญหา (กิจกรรม) ที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึก

เพื่อให้กิจกรรมที่เลือกสามารถเป็นสื่อใช้ในการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนา
ชุมชนชนบทให้กับคนในชุมชนได้จริง ควรเลือกกิจกรรมโดยพิจารณาเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่เกิดผลประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในชุมชน ไม่เป็นกิจกรรม
ที่จะสร้างหรือขยายความขัดแย้งของคนในชุมชน
2. เป็นกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อนโยบายของทางราชการ
3. เป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการระดมทรัพยากร ความช่วยเหลือ
ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ การคิดริเริ่มและการพึ่งตนเองในชุมชน
4. เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการให้บรรลุจุดหมายได้ในช่วงระยะเวลา
เวลาไม่เกิน 6 เดือน และไม่จำเป็นต้องรอใช้เงินงบประมาณเป็นด้านหลัก
5. เป็นกิจกรรมที่เสริมกระบวนการผลิต สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่จำเป็นต้องจัดสรรเวลาพิเศษหรือละทิ้งการผลิตในชีวิตประจำวัน
เพื่อมาร่วมกิจกรรมดังกล่าว

แผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสำคัญควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเด็นคำถามต่อปัญหานั้น ๆ ได้แก่
 - 1.1 สภาพปัจจุบันของปัญหา รายละเอียดทางกายภาพเชิงปริมาณ
 - 1.2 ประวัติและพัฒนาการของปัญหา
 - 1.3 ความรุนแรงของปัญหา ผลกระทบต่อชุมชนทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาว
 - 1.4 ความพยายามที่ผ่านมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว
 - 1.5 ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว
 - 1.6 ความคิดเห็น ความรู้สึกของกลุ่มคนต่อปัญหา
2. แหล่งข้อมูล ได้แก่แหล่งที่มีข้อมูลรวบรวมอยู่แล้วและแหล่งที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติม อาทิ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มคนที่ประสบปัญหาและชาวบ้านทั่วไป
3. การลุ่มตัวอย่างชาวบ้านและบุคคลที่ประสบปัญหา
4. วิธีการเก็บข้อมูล อันได้แก่ การเจ้านับ การสัมภาษณ์ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้
5. ผู้รับผิดชอบ
6. ระยะเวลาและแผนการเก็บข้อมูล การรวบรวม การตรวจสอบ การวิเคราะห์สรุปข้อมูล

แบบสอบถามเรื่อง การรวมกลุ่มของชุมชนบ้านรัตนะ ต.โนนทอง อ.เวียงใหญ่
จ.ขอนแก่น

-
- ผู้ตอบแบบสอบถาม ชื่อ เพศ.....อายุ.....
อาชีพ.....อยู่บ้านเลขที่.....
1. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง 1..... 2.....
3..... 4.....
 2. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใดมากที่สุด.....
 3. กลุ่มดังกล่าวตั้งขึ้นเมื่อใด.....มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
.....
 4. กลุ่มมีสมาชิกเริ่มต้นกี่คน.....ปัจจุบันเหลือ.....คน มีสมาชิกเอาการเอางาน
.....คน
 5. กลุ่มมีกรรมการประจำกี่คน.....การทำงานของคณะกรรมการเป็นอย่างไร
.....
 6. กลุ่มมีกิจกรรมอะไรบ้าง เมื่อใด และผลเป็นอย่างไร
1.....เมื่อ.....ผล.....
2.....เมื่อ.....ผล.....
3.....เมื่อ.....ผล.....
 7. กลุ่มมีผลงานที่สำคัญคือ.....
.....
 8. สมาชิกของกลุ่มต้องทำหน้าที่อะไรบ้าง.....
.....
 9. ท่านอยากให้กลุ่มทำอะไรเพื่อ ตัวท่านเองและกลุ่มบ้าง.....
.....
 10. กลุ่มได้ให้ประโยชน์โดยตรงต่อสมาชิกอย่างไรบ้าง.....
.....

11. ให้อ่านเสนอวิธีที่จะทำให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มโดยพร้อมเพรียงกัน
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
12. สาเหตุที่สมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป็นเพราะ () งานมาก ไม่มีเวลา () ไม่ชอบใจกรรมการ () เบื่อ เสียเวลา () ออยากพักผ่อน () สมาชิกในครอบครัวไม่เอากให้ไป () อื่น ๆ
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
13. กลุ่มในหมู่บ้านที่ทำงานได้ผลเป็นเพราะ
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
14. กลุ่มที่ทำงานไม่ได้ผลเป็นเพราะ
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
15. กลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่นี้ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาในด้านใดบ้างและมีวิธีการอย่างไร
 1. ด้าน.....วิธีการ.....
 2. ด้าน.....วิธีการ.....
 3. ด้าน.....วิธีการ.....

16. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

1.....

2.....

3.....

4.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ (ป. __)

1. (ป.1) แบบวัดความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
2. (ป.2) แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. (ป.3) แบบบันทึกเจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
4. (ป.4) แบบบันทึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้รูปแบบที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน
5. (ป.5) แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ (การใช้รูปแบบและความพึงพอใจต่อรูปแบบ)

ขอความ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6. ชาวบ้านควรเร่งสร้างฐานะ ของตนเองให้ดีเสียก่อนจึง ค่อยมาร่วมงานพัฒนาชุมชน	—	—	—	—
7. ถ้าชุมชนได้รับการพัฒนา ทางด้านวัตถุอย่างพอเพียง แล้ว การพัฒนาชุมชนก็ไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไป	—	—	—	—
8. ในการทำงานพัฒนาชุมชน ชาวบ้านมีส่วนร่วมโคกเจียง การออกแบบและการช่วย สละข้าวปลาอาหาร สำหรับ ผู้มาร่วมงานเท่านั้น	—	—	—	—

5. การทำงานพัฒนาชุมชนมีขั้นตอนดังนี้ คือ การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของชุมชน การเลือกวิธีและวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน การดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา การติดตามผลประเมินผล ซึ่งชาวบ้านควรเขาไปมีส่วนร่วมขั้นตอนใดบ้าง
- ทุกขั้นตอน
 - ขั้นตอนใดก็ตามที่ความสมัครใจของชาวบ้าน
 - จะรวมขั้นตอนใดแล้วแต่การพิจารณาของผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน
 - ทุกขั้นตอนแต่ไม่ควรเขาไปรวมประเมินผลด้วย

ส่วนที่ 2 ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

ข้อความ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ผู้ริเริ่มทางความคิด การกระทำโครงการเพื่อพัฒนาในหมู่บ้านควรเป็นกำนัน นายอำเภอ	—	—	—	—
2. แนวความคิดของทางราชการ เกี่ยวกับการพัฒนามีความจำเป็นและสำคัญกว่าแนวความคิดของชาวบ้าน	—	—	—	—
3. ถ้าไม่มีการช่วยเหลือจากทางงบประมาณจากราชการและภาคเอกชน หมู่บ้านเราก็ไม่สามารถพัฒนาได้	—	—	—	—
4. ทานควรมีส่วนร่วมประชุม วางแผนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน	—	—	—	—
5. ทานมีความคิดเห็นตอนนโยบายรัฐที่ว่า "ให้ประชาชนพัฒนาด้วยตัวเอง โดยรัฐมีหน้าที่ให้การสนับสนุนส่งเสริม" อย่างไร	—	—	—	—

แบบวัดความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.1

ผู้ตอบ

กรุณาเลือกความเลือกข้อความ เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาชุมชน ตามความ
เข้าใจ ตามความคิดเห็นของท่าน

ส่วนที่ 1 เลือกข้อความตามความเข้าใจของท่านเพียงข้อเดียว

1. การพัฒนาชุมชน หมายถึง
 - ก. การสร้างถนน สร้างสะพาน การทำบริเวณบ้านให้สะอาดและมีความเป็นระเบียบ
 - ข. การฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพเสริม การพัฒนาเยาวชนและหมู่บ้าน
 - ค. การกระทำใด ๆ ที่มุ่งเสริมให้คนในชุมชนมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน
 - ง. การสร้างงานในชนบทตามนโยบายของรัฐบาล
2. บุคคลที่ควรแสดงความเป็นเจ้าของในการทำงานพัฒนาชุมชนมากที่สุด คือ
 - ก. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด
 - ข. เยาวชน สตรี และพระสงฆ์
 - ค. ข้าราชการทุกสังกัดบนที่ว่าการอำเภอ
 - ง. ชาวบ้านทุกคน
3. สิ่งที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วนที่สุดคือ
 - ก. การเพิ่มรายได้ของคนในหมู่บ้าน
 - ข. การเร่งสร้างความรับผิดชอบ การแสดงความเป็นเจ้าของและการพึ่งตนเองในการพัฒนาชุมชนให้กับคนในหมู่บ้าน
 - ค. การพัฒนาทุกหมู่บ้านให้มีไฟฟ้าและการสื่อสารที่ดีทัดเทียมกับเมือง
 - ง. การอบรมให้ชาวบ้านเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจ
4. ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชนคือ
 - ก. ขาดงบประมาณ
 - ข. ขาดความรับผิดชอบและการแสดงความเป็นเจ้าของจากคนในชุมชน
 - ค. ขาดแผนการพัฒนาที่ชัดเจน
 - ง. ขาดผู้นำ

ป.2

แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบพฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์

ก. ในช่วงปีที่ผ่านมา (ม.ค. - ต.ค. 2532) ท่านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน
ดังนี้คือ

- การช้อนถนน การปรับปรุงบริเวณหมู่บ้านเนื่องในโอกาสวันสำคัญ
- การฝึกอบรมกลุ่มเยาวชน กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในชุมชน
- การเข้าร่วมงานบุญงานประเพณี
- การร่วมกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพอื่น ๆ
- อื่น ๆ โปรดระบุ
-

ข. กิจกรรมที่ท่านมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่
และปรากฏผลในกิจกรรมดังกล่าวคือ

1. ได้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ข้อมูลที่ถูกต้องในการดำเนินกิจกรรม
() 1 - 3 ครั้ง () มากกว่า 3 ครั้ง () ไม่ได้เสนอเลย
2. ความคิดเห็นที่เสนอได้รับการตอบรับจากที่ประชุมคือ
() เป็นประโยชน์ต่อภารกิจกรรรมเป็นอย่างมาก
() ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร
() อื่น ๆ คือ
3. ท่านได้รับเลือกเป็นกรรมการงานดังกล่าว () ได้รับ () ไม่ได้รับ โดย
เป็นกรรมการรับผิดชอบเกี่ยวกับ

4. ท่านได้มีส่วนร่วมในสิ่งเหล่านี้อย่างไรบ้าง

- สละเวลา, แรงงาน _____

- การบริจาคเงิน, ปัจจัยอื่น ๆ _____

- การเชิญชวนให้เพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรม, กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง _____

5. ในการเข้าร่วมกิจกรรมท่านได้เสนอความคิดเห็นเพื่อการประหยัด การพึ่งตนเอง การบรรลุผลที่ดีของกิจกรรมอย่างไรบ้าง _____

6. ท่านได้มีการเตรียมการเรื่องส่วนตัว ทางด้านร่างกาย จิตใจและการจัดสรรเวลา เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไรบ้าง _____

7. ท่านทราบปัญหาความคับหน้ของกิจกรรมดังกล่าวหรือไม่ และท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคือการติดตามความคืบหน้าอย่างไรบ้าง _____

8. ท่านมีความต้องการ, ความคาดหวังจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอย่างไรบ้าง _____

9. ท่านได้รับผลเสีย, ผลประโยชน์โดยตรง, โดยอ้อมจากการรวมกิจกรรมดังกล่าวอย่างไรบ้าง _____

10. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว _____

๒.3

แบบบันทึกความรู้สึกต่อการพัฒนาชุมชน

บันทึกเมื่อวันที่ เวลา

สภาพเหตุการณ์

.....

.....

.....

ลักษณะที่ดีที่ควรยึดปฏิบัติต่อไป

.....

.....

.....

ปัญหาและแนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ความรู้สึกส่วนตัว

.....

.....

.....

.....

(ผู้บันทึก)

๒.4

แบบขั้นที่ ๓ เกี่ยวกับผลและผลกระทบจากการใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการรักษาชุมชนแบบ

ชื่อ _____ สถานะ _____ เลขที่ _____ ภาย _____

1. การเข้าร่วมโครงการครั้งนี้เกิดผลต่อตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาชุมชน เป็น

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____

๒. ในอนาคต ตนเองจะสืบขยายในงานรักษามรดกอย่างไรบ้าง

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____

3. การใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในชุมชนครั้งนี้ได้ผล และเกิดผลกระทบกับชุมชนอย่างไรบ้าง

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____

2. ความตั้งใจต่อการใช้รูปแบบ () ที่มาก () ที่ () ใ้ได้ () ของปรับปรุง
เหตุผล ข้อคิดเห็น _____

3. ข้อเสนอมติเพื่อการปรับปรุงรูปแบบฯ

1. ปีฐาน _____
ข้อเสนอมติ/ วิธีแก้ไข _____

2. ปีฐาน _____
ข้อเสนอมติ/ วิธีแก้ไข _____

3. ปีฐาน _____
ข้อเสนอมติ/ วิธีแก้ไข _____

4. ปีฐาน _____
ข้อเสนอมติ/ วิธีแก้ไข _____

ชื่อ นายชนัน พิศนา สถานะ ผู้นำชุมชน

ความรู้สึกล้วนคำ

รู้สึกว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น -
ได้เห็นช่องทางที่จะพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาอาชีพ ของประชาชน
อย่างอื่น เพื่อเพิ่มงานที่ ลดปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่

นายหนุ่ม รุ่งงาน สถานะ หัวหน้าชุมชน

1) ตามที่ ๑๑ ได้เข้าร่วมโครงการสร้างจิตสำนึก ในตัวมี ตามความใน ๑๑
ที่พอได้ผลได้ประโยชน์ต่อตนได้ร่วมสร้างจิตสำนึก ได้เห็นอย่าง มาก
ได้
ในฐานเดิมเดิมมีอยู่ ได้สมัครแล้วก็ได้ร่วม ตามรู้ ก็นับ มีอย่าง เดิมซึ่ง
ใจ ผล: ความรู้ ต่างๆ ที่ได้ ร่วม: พยายาม หา ได้ ๑๑ ต่อ นี้คือ ม. ๑๑
จนสุด ความมี นามรอด

นายชัยชิต รักชาติ สถานะ ผู้นำชุมชน

- 1) รู้สึกเกิดความรัก ต่อบริการในคนที่ จะนำความรู้อันดี จาก
คนที่ถอดจากอยู่ กระตุ้น หักใจ ให้กับชุมชนที่ตนทาง สืบสืบอยู่!
- 2) ได้ทราบถึงสาเหตุของชุมชนแห่งนี้
- 3) ได้รู้ขั้นตอนในการทำงานพัฒนา เพื่อในชุมชนมี ได้เกิด
ความมีชีวิตของในชุมชนนี้เอง ต่อไปมากทีเดียว

แบบบันทึกเกี่ยวกับผลและผลกระทบจากการใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนแบบ

นางสาว ชนมะ พัฒนา - สถานะ อยู่หาพ่อก่อน เพศ หญิง อายุ 20

1. การเข้าร่วมโครงการครั้งนี้เกิดผลต่อตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนคือ

1. ได้รู้หรือเห็น ปัญหา ในหมู่บ้าน
2. ได้ทราบที่มาของปัญหา และ พัฒนาหมู่บ้านต่อไป
3. ได้ทราบโครงการ

2. ในอนาคต ตนเองจะสืบทอดในงานพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง

1. คิดว่า จะพัฒนาชุมชน ในหมู่บ้าน ในหมู่บ้าน ที่ จะไป 100 ก/ปี
2. ทำข 1156 งาน 800 บ้าน
3. จะช่วยเหลือ เข้าร่วม กิจกรรม ทุกอย่าง ใน หมู่บ้าน ใน การ พัฒนา
ต่อไป

แบบบันทึกเกี่ยวกับผลและผลกระทบจากการใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนแบบ

นาย ชนมะ พัฒนา. - สถานะ _____ เพศ ชาย อายุ 35

1. การเข้าร่วมโครงการครั้งนี้เกิดผลต่อตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนคือ

1. การฝึกอบรม เกิดผล ทั้ง ได้ความรู้ ได้เพิ่ม ความรู้ ได้ช่วย
2. ทำให้ได้มาของพัฒนา หมู่บ้าน มากขึ้น
3. _____

2. ในอนาคต ตนเองจะสืบทอดในงานพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง

1. ติดตาม ในหมู่บ้าน อบรม การ อบรม - อบรม ใน การ พัฒนา
2. ติดตาม อบรม ฝึก อบรม
3. _____

แบบบันทึกเกี่ยวกับผลและผลกระทบจากการใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาสู่เป็นแบบ

นาย รักษ์ชาติ พัทธมชาติ สถานะ ผู้ฝึก เพศ ชาย อายุ 35

1. การเข้าร่วมโครงการครั้งนี้เกิดผลต่อตนเองในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจที่มอบหมายคือ

1. วัดความถี่มากขึ้น
2. วัดความถี่ถึง 30 ครั้ง
3. รู้ตนเองวัดผลของตัวแบบมากขึ้น

2. ในอนาคต ตนเองจะปฏิบัติงานในงานที่มอบหมายอย่างไรบ้าง

1. เริ่มอยู่ที่ภาคบริการลูกค้า
2. วัดเวลาที่ส่งมอบงานให้ลูกค้า
3. วางแผน / ควบคุมการดำเนินงาน / 11 ตุลาคม 2560

3. การใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในชุมชนครั้งนี้มีผล และเกิดผลกระทบกับชุมชนอย่างไรบ้าง

1. มีชุมชนวัดผลร่วมกันวัดเวลาที่ส่งมอบงานให้ลูกค้า
2. รู้ตนเองวัดผลของตัวแบบมากขึ้น
3. มีชุมชนวัดผลร่วมกันวัดเวลาที่ส่งมอบงานให้ลูกค้าในชุมชน

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ใช้สื่อที่เห็นภาพชัดเจน ทำนากรวัดผลร่วมกันวัดเวลาที่ส่งมอบงาน

อบรม อย่างน้อย 2 ครั้ง รอบทุกปีกับวัดผล ให้รางวัลกับวัดผล

อย่าง มาก

ภาคผนวกที่ 7

บันทึกพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการทำงานพัฒนาชุมชน
บันทึกเมื่อ 5 มีนาคม 2533 หลังการทดลองใช้รูปแบบประมาณ 1 เดือน

ข้าพเจ้าได้เข้ามาในหมู่บ้านรัตนะเพื่อติดตามพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการทำงานพัฒนาชุมชน ในช่วงนี้ที่หมู่บ้านกำลังมีการเตรียมงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเป็นการใหญ่ เพราะจะต้องเข้าร่วมแข่งขันหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ระดับจังหวัดขอนแก่น

จากการเตรียมประชุมเมื่อวันที่ 30 ม.ค. 33 ซึ่งมีกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการบวร และชาวบ้านอีกประมาณ 20 คน ซึ่งทำการประชุมที่บริเวณที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ได้อภิปรายถึงเป้าหมายและสิ่งที่จะทำในการประกวดหมู่บ้าน จากการซักถามชาวบ้าน ได้ความว่า ในการประชุมครั้งนี้มีการอภิปรายมากเป็นพิเศษ มีการซักถามในที่ประชุม และชาวบ้านสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมครั้งนี้กันมาก

ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ข้าพเจ้าได้รวบรวมปัจจัยเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน 3,000 บาท จะนำไปทำอะไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชาวบ้าน ซึ่งในที่ประชุมได้ตกลงกันว่า จะนำเงินดังกล่าวเป็นทุนในการสร้างศาลาประจำคุ้มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน จำนวน 4 คุ้ม งบประมาณที่นอกเหนือจากนั้นใช้วิธีขอบริจาคจากคนในหมู่บ้าน และในวันรุ่งขึ้นนั่นเอง คณะกรรมการก็ได้ประชุมแบ่งงานเพื่อสร้างศาลาดังกล่าว และสามารถดำเนินการเสร็จก่อนแผนเป็นเวลาหลายวัน ผลงานเป็นที่พอใจของทุก ๆ ฝ่าย

แต่หลังจากที่ชาวบ้านได้สร้างศาลาเสร็จแล้ว มีเจ้าหน้าที่จากทางอำเภอมาตรวจเยี่ยมหมู่บ้าน และได้เสนอให้ย้ายศาลาดังกล่าวให้พ้นแนวถนนในหมู่บ้าน เพราะในปีหน้าจะมีการขยายถนนของหมู่บ้าน จากข้อเสนอของทางอำเภอครั้งนี้ ชาวบ้านหลายส่วนรู้สึกผิดหวัง แต่ที่ประชุมของชาวบ้านได้มีข้อสรุปว่า จะต้องย้ายศาลาดังกล่าวให้พ้นแนวถนนเข้าไปในรั้วของชาวบ้าน ถ้าตรงบ้านใครก็ให้บ้านนั้นเสียสละที่เท่ากับศาลา แต่ยังคงเป็นเจ้าของที่เหมือนเดิม ซึ่งเจ้าของที่ทุกรายไม่ขัดข้องและตกลงกันว่าจะใช้วิธียกศาลาทั้งหมดออกจากที่เดิม โดยไม่ทำการรื้อถอนเป็นส่วน ๆ และได้นัดหมายเพื่อย้ายศาลาในวันที่ 24 ก.พ. 2533 เมื่อถึงวันนั้นนัดหมาย มีชาวบ้านมาร่วมย้ายศาลาเป็น

จำนวนเกือบร้อยคนซึ่งนับว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มากเกินความคาดหมายของทุกคน ทำให้การย้ายเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่มีการชำรุดเสียหาย ผลงานเป็นที่พอใจของทุก ๆ ฝ่าย

ภาคผนวกที่ 8

บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งสะท้อนถึงเจตคติที่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการพัฒนาชุมชน (1)

บันทึกเมื่อ 12 มกราคม 2533 ระหว่างการทดลองใช้รูปแบบ

เมื่อคืนวันที่ 11 ม.ค. 2533 ได้มีการประชุมสรุปแผนการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งที่ประชุมได้เลือกประเด็นการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน แต่จากการรวบรวมปัญหาของชุมชนนั้น มีปัญหาหนึ่งที่ชาวบ้านพูดกันมากคือ การหาอาชีพเสริมให้กับชุมชน เพราะเมื่อถึงช่วงฤดูแล้งจะขาดน้ำทิ้งเพื่อการผลิตและการบริโภค หมู่สาวในชุมชนเกือบทั้งหมดจะออกจากหมู่บ้านเพื่อไปขายแรงงานในต่างถิ่น ซึ่งเป็นเช่นนี้มานานและก็จะไปต่อไป

หลังจากการประชุมในคืนนั้น ข้าพเจ้าได้พูดคุยกับตัวแทนชุมชน ซึ่งเป็นเยาวชนสตรีคนหนึ่ง เขาพยายามที่จะพูดคุยกับข้าพเจ้าหลายครั้ง และครั้งนี้เขาเป็นฝ่ายเริ่มก่อนว่านางสาวชอบ : ดิฉันอยากจะมีอาชีพให้กับตนเองโดยที่สามารถทำในชุมชนได้ เพราะดิฉันมีปัญหาบางประการที่จะต้องดูแลบ้านด้วย

ผู้วิจัย : หนูสนใจอาชีพใด และหนูทำอะไรเป็นบ้าง

นางสาวชอบ : หนูเคยเรียนเย็บผ้า และอยากจะเป็นช่างตัดเสื้อ

ผู้วิจัย : ถ้าเช่นนั้นคงเหมาะสม เพราะมีคนรู้จักอยู่ที่ตลาดขอนแก่น ซึ่งเป็นเจ้าของ

โรงงานเย็บผ้าโหล

นางสาวชอบ : หนูสนใจจะไปเป็นพนักงานเย็บผ้าที่นั่น และถ้าทำได้ก็จะขอรับมาเย็บที่หมู่บ้าน และขายให้คนอื่น ๆ ได้เย็บด้วย

หลังจากนั้นข้าพเจ้าได้แนะนำการไปติดต่อกับโรงงานดังกล่าว นางสาวชอบก็ได้ขอบคุณข้าพเจ้าเป็นการใหญ่ และได้รับเตรียมตัวที่จะไปเป็นพนักงานเย็บผ้าที่โรงงานนั้น ซึ่งเหตุการณ์นี้สร้างความตื่นเต้นให้กับคนในชุมชนมาก เพราะที่ผ่านมา นางสาวชอบไม่เคยแสดงพฤติกรรมที่กระตือรือร้นและมีความหวัง เช่นนี้มาก่อน ทำให้คนในชุมชนเริ่มคิดและสนใจที่จะไปศึกษาว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ในเขตใกล้เคียงเขามีการทำอาชีพเสริมกันอย่างไร เพื่อที่จะเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาอาชีพในหน้าแล้งต่อไป

ภาคผนวกที่ 9

บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายที่สะท้อนถึงเจตคติที่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการพัฒนาชุมชน (2)

บันทึกเมื่อ 13 มกราคม 2533 ระหว่างการทดลองใช้รูปแบบ

ในระหว่างวันที่ 15 ธ.ค. 2532 ซึ่งเป็นการจัดการอบรมให้ตัวแทนชุมชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในช่วงหนึ่งที่ผู้นำได้เสนอปัญหาของชุมชนให้กับที่ประชุมทราบและให้ตัวแทนชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ในครั้งนั้นผู้วิจัยได้แนะนำการประชุมแบบระดมความคิดเห็นให้ที่ประชุมและให้ใช้วิธีการดังกล่าว

ผลปรากฏว่าบรรยากาศการประชุมขณะนั้นดีมาก ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ เอาจริงเอาจังกับการอภิปรายยกตัวอย่างปัญหามาวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหา จักลาคับของปัญหา การอภิปรายมีชีวิตชีวา ทุกคนไม่ยอมให้การอภิปรายในช่วงนั้นจบลง แต่ก็ต้องจบเพราะเจื่อนไซ เวลา หลังจากการอภิปรายในช่วงนั้น ผู้ใหญ่บ้านแสดงความพึงพอใจออกมาอย่างเด่นชัด เพราะไม่เคยมีบรรยากาศการพูดคุยปัญหาของชุมชนอย่างนี้มาก่อน และมีความเชื่อมั่นว่าปัญหาต่าง ๆ ถ้าได้มีการพูดคุย ปรึกษาหารือ เช่นนี้ ทุกปัญหาย่อมจะแก้ไขได้ ในส่วนของตัวแทนชุมชนก็รู้สึกทั้งในการแสดงความคิดเห็นของตนเองที่สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนได้ เพราะทุกครั้งมีแต่คนอื่นมาบอกและตนจะต้องนำไปปฏิบัติ

และต่อมาในช่วงการทำแผนเพื่อแก้ปัญหาการรวมกลุ่มในการพัฒนาชุมชนนั้น ทั้งผู้นำและตัวแทนชุมชนมีความรู้สึกประทับใจมาก ลึกคักเป็นพิเศษ มีการออกสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวหลายรอบทั้งกลางวัน กลางคืน กระทำอย่างไม่รู้ลืมนึกเหนื่อย การอภิปรายปัญหาดังกล่าวมีทั่วไปทั้งในขณะเก็บเกี่ยวข้าวตามเขียงนา ร้านค้าในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต่างอยากให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เร็วที่สุด

ประวัติผู้เขียน

นายประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ เกิดเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2497 ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2518 ระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขานิสิตศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยเมื่อปีการศึกษา 2526 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยเมื่อปีการศึกษา 2529

เข้ารับราชการตำแหน่ง อาจารย์ 1 โรงเรียนปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2520 ย้ายราชการไปปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนเพชรฆาตวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดระยองเมื่อปี พ.ศ. 2522 ย้ายมาช่วยราชการปฏิบัติหน้าที่นักวิชาการ ฝ่ายส่งเสริมโรงเรียน กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี พ.ศ. 2527 ลาออกจากราชการเพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาเอกและเข้าปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน (พศช.) องค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2529

มีผลงานทางวิชาการ 2 เล่ม โดยเป็นบรรณาธิการเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ ทางเลือกใหม่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน และการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อคนส่วนใหญ่ มีประสบการณ์การดำเนินงาน ผูกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สถาบัน IIRR (International Institute of Rural Reconstruction) เมือง Cavite ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนตุลาคม 2530 และงานการพัฒนาองค์กรประมงเล็กที่เมือง Trivandrum รัฐ Kelara ประเทศอินเดีย เมื่อเดือนสิงหาคม 2531